

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1107

5. SRPNJA 2024. CIJENA 50 DINARA

Zavjetno-zavičajni dan u Vajskoj

SADRŽAJ

5

Žigmanov kod Gojković i Juhásza
**Suradnja na
unaprjeđenju ljudskih
i manjinskih prava**

6

VI. Hrvatski iseljenički kongres u Puli
**Domovina
i iseljena Hrvatska**

9

»Godine novog preporoda«:
100 godina od rođenja
Gaje Alage (1924. – 1988.)
**Nuklearni fizičar
svjetskoga glasa**

12

Dr. sc. Lucija Franić Novak,
etnologinja
**Čuvajte svoje
a učite od drugih**

20

Mladomisnik don Ivo Šokčić
**»Bog nas želi sretno
ovdje na zemlji,
to je srž svakog poziva«**

30

Filmovi Rajka Ljubića dostupni
na internetu
**Bunjevačka videoteka
na Youtubeu**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Preradovićeva 11
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Mira Tumbas (predsjednica), vlč. Josip Ivešić,
Mirjana Stantić, Gordana Jerković, Nevenka
Tumbas, Renata Kuruc, Marica Stantić, Ama-
lija Šimunović, Željka Vukov

v. d. RAVNATELJICE:

Mirjana Trkulja

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Ivana Petrekanić Sič

(koordinatorka dopisne službe)

dr. sc. Jasminka Dulić

(novinarica, urednica političke rubrike)

Željka Vukov

(novinarica, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura)

Ivan Ušumović

(novinar, urednik sportske rubrike)

Zvonko Sarić

(novinar)

Jelena Dulić Bako

(novinarica)

Suzana Darabašić

(novinarica dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić

(tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju

Dobro došli

Rezultati popisa stanovništva u Hrvatskoj (kao i popisa u Srbiji) stara su vijest. O njima se (ponovno) govorilo; oni su se analizirali, na osnovu njih pravile projekcije za naredna desetljeća i iznosila moguća rješenja. Sve to na VI. Hrvatskom iseljeničkom kongresu u Puli. Nisu sudionici koji su se detaljno bavili crnom demografskom statistikom poštedjeli ni ministra za demografiju i useljništvo koji je rekao što je imao i otišao dalje, bez želje da čuje što imaju kazati drugi koji se tim problemom bave, ne kratkoročno s aspekta politike već dugoročno analiziraju demografska kretanja i posljedice.

A dugorični trendovi su takvi da će do kraja ovog stoljeća Hrvatska izgubiti 27 posto svog stanovništva i pasti na brojku od 2,8 milijuna. Ako je za utjehu, bolje neće proći ni druge zemlje EU. Izuzetak je Njemačka kojoj će pol milijuna radnika koje prima svake godine tek održati glavu iznad vode.

Hrvatska slamku spasa vidi u mogućem povratku iseljenika. Na prvu generaciju teško da se više može računati, druga i treća mogle bi biti, ali će im trebati jak mamac koji bi ih natjerao da se oni koji su u dalekim zemljama izgradili svoj život vrate u zemlju predaka.

U ukupnim brojkama zanemarivo, ali za 39.107 Hrvata u Srbiji i ne, demografsku bilancu Hrvatske barem malo popravili su Hrvati iz Srbije. Neki odu zbog studija i ostanu, neki odu u potrazi za poslom, prvo privremenim, a neki odmah prelome i odu za stalno. Koliko je takvih, može se samo nagađati.

Popravljaju Hrvati iz Srbije demografsku sliku Hrvatske još od 90-ih. Ali tada se odlazilo u mnogo težim okolnostima nego danas. Takva je i priča rođenog Srijemca, sada uspješnog poduzetnika u Hrvatskoj. I nije jedina. Bilo ih je na stranicama *Hrvatske riječi* u rubrici *Naši po svijetu* nekoliko. (Bit će ih još.) Kao što je bilo i priča o Hrvatima koji su se bez straha i zadrške zbog posla ili nekog drugog razloga preselili u Srbiju. Iz Splita, Vukovara, Osijeka...

Poklopile su nam se u ovom broju tjednika, uz neumoljive brojke, dvije takve priče.

Z. V.

Konstitutivne sjednice u Subotici i Somboru

DSHV želi proširiti suradnju sa SNS-om

U Subotici i Somboru, gradovima u kojima Demokratski savez Hrvata u Vojvodini ima tri, odnosno dva vijećnika, sljedećeg će tjedna biti održane konstitutivne sjednice na kojima će biti izabrana čelništva ova dva grada.

Na konstitutivnoj sjednici Skupštine grada Subotice, koja će biti održana u srijedu, 10. srpnja, bit će izabrani predsjednik Skupštine, tajnik, savjetnici i gradonačelnik. U Somboru će konstitutivna sjednica Skupštine biti održana 12. srpnja i na njoj će se potvrditi mandati vijećnicima, bit će biran predsjednik i zamjenik predsjednika Skupštine, postavljen tajnik Skupštine, a na dnevnom redu je i izbor gradonačelnika, zamjenika gradonačelnika i devet članova Gradskog vijeća.

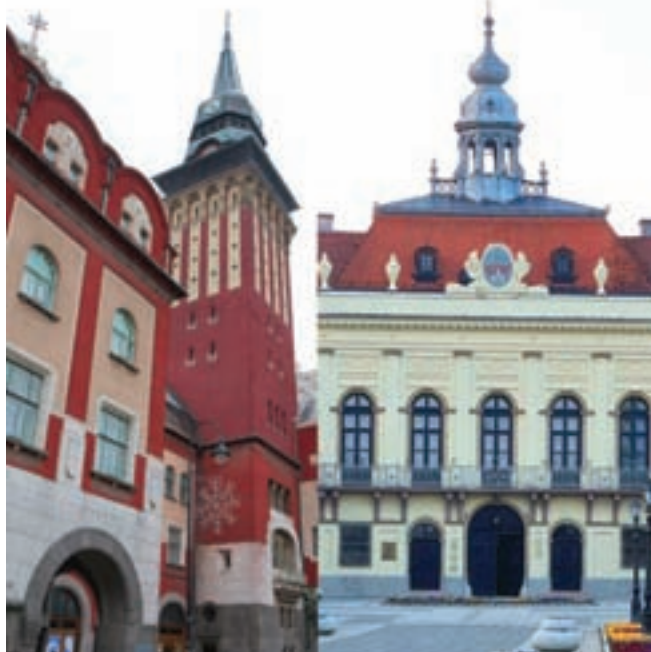
U oba grada većinu čine vijećnici s liste okupljene oko Srpske napredne stranke. U Subotici ova koalicija ima 35 vijećnika, Savez vojvođanskih Mađara ima 19, lista »Subotica protiv nasilja« 10, a lista »Za pravednu Suboticu, Demokratski savez Hrvata i Stranka pravde i pomirenja Tomislav Žigmanov« SPP ima 3 vijećnika. To su **Marin Puković, Josipa Vojnić Tunić i Ninoslav Radak**.

Od ukupno 61 vijećnika u Somboru 42 vijećnika su s liste »Aleksandar Vučić, Sombor sutra«, lista »Biram Sombor bez nasilja« ima 11, SVM 4, »Građanski front stop ludilu« 2 i »Za pravedan Sombor DSHV« ima 2 vijećnika. To su **Tomica Vuković i Davor Francuz**.

Predsjednik DSHV-a **Tomislav Žigmanov** rekao je za naš tjednik kako »ostvarene rezultate na proteklom lokalnim izborima cijeni, s obzirom na sve okolnosti i uvjete, kao velik i vrijedan pothvat«, jer su osigurali u sljedeće četiri godine sudjelovanje legitimnih predstavnika Hrvata u procesima donošenja odluka u ova dva grada.

»Dobra izborna platforma, kvalitetni kadrovi na listama, na kojima su bili zastupljeni osim članova stranke i predstavnici hrvatskih kulturnih udruga te ugledni pojedinci iz svih područja i mjesta u kojima Hrvati žive na teritoriju ovih lokalnih samouprava, dosadašnji ostvareni rezultati i uopće prepoznatljivost u hrvatskom biračkom tijelu, do sada najbogatija, najraznovrsnija i najbolja kampanja, uz brojnu mrežu zagovaratelja, veliki broj mladih koji su vodili gotovo sve izborne radnje, ključni su razlozi zašto smo ostvarili zacrtane ciljeve – osvajanje vijećničkih mjesta. Na području grada Subotice DSHV je na gotovo svim glasačkim mjestima zabilježio bolji rezultat nego što je to bio slučaj na izborima koji su održani prije gotovo sedam mjeseci. U pet naselja u kojima živi relativna većina hrvatskoga stanovništva i dalje smo druga po broju osvojenih glasova politička snaga. U Somboru će DSHV prvi puta u povijesti imati svoje vijećnike izabrane samostalnim nastupom, a ostvaren broj glasova je i za nas bio iznenađujuće dobar!«, ponovio je Žigmanov ranije ocjene.

On je rekao da se političko partnerstvo sa Strankom pravde i pomirenja pokazalo uspješnim na izborima u Su-

botici, te će s ovom strankom nastaviti suradnju te da će nastojati proširiti postojeću suradnju s vladajućom strankom (SNS-om) i u ova dva grada.

»Kao odgovorna politička stranka hrvatskoga naroda u Srbiji koja je otvorena za suradnju, imamo iza nas iskustva u suradničkim odnosima sa strankom na vlasti – Srpskom naprednom strankom, na republičkoj i pokrajinskoj te na razini Grada Novog Sada. Ono je posljedica strateškog dogovora s predsjednikom Republike **Aleksandrom Vučićem** i njegove odluke da se kvalitetno i na svestrano zadovoljstvo riješi pitanje integracije Hrvata u institucije vlasti. Iste cijenimo pozitivnim, jer su ključno pridonijele dekonstrukciji negativnih stereotipa o Hrvatima, rješavanju nekih otvorenih višegodišnjih pitanja iz domene nadležnosti tih instanci vlasti te ostvarenje brojnih beneficija u različitim područjima društvenog života članovima hrvatske zajednice. U tom smislu, jasno je da smo zainteresirani da iste modele i praksu započnemo i u drugim jedinicama lokalne samouprave. Isto je već uspješno ostvareno u Općini Bač, a vjerujemo da neće biti nikakvih prepreka i kada govorimo o suradnji u gradovima Somboru i Subotici. Tako što je i komunicirano s najvišim predstavnicima vladajuće stranke na čelu s predsjednikom **Milošem Vučevićem** i načelno dogovoreno, što na način konkretizacije trebamo okončati do održavanja konstituirajućih sjednica. Naša polazišta su u tim razgovorima poznata – priznavanje dostojanstva Hrvata u cijelosti, proaktivni i pozitivni odnos spram rješavanja interesa i potreba hrvatske zajednice te izgradnja partnerstva koje će imati trajne posljedice glede perspektiva za razvoj hrvatske zajednice«, rekao je Žigmanov.

J. D.

Žigmanov kod Gojković i Juhász

Suradnja na unaprjeđenju ljudskih i manjinskih prava

Predsjednica Pokrajinske vlade **Maja Gojković** sastala se u utorak s ministrom za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog **Tomislavom Žigmanovim**. Na sastanku održanom u Pokrajinskoj vladi razgovarano je o modelima suradnje na unaprjeđenju sveukupnih ljudskih prava s akcentom na antidiskriminaciji, rodnoj ravnopravnosti i socijalnoj inkluziji Roma.

Predsjednica Gojković izjavila je ovom prilikom da je rodna ravnopravnost jedno od prioritetnih pitanja za novu Pokrajinsku vladu zbog čega je i formirano Koordinacijsko tijelo za to područje.

»Vojvodina prednjači kada je riječ o području ljudskih i manjinskih prava i naša administracija je veoma efikasna. Ovo je multietničan i autentičan prostor s veoma bogatim stvaralaštvom kada je o riječ o kulturi i tradiciji i gdje svi građani žive slobodno s međusobnim uvažavanjem«, navela je predsjednica Gojković.

Na sastanku je bilo riječi i o projektima Ministarstva u ovom području među kojima je prvi Festival nacionalnih manjina, koji će podržati Pokrajinska vlada. Područje ljudskih i manjinskih prava zahtijeva kontinuiran zajednički rad, sinergiju i vidljivost, istaknuto je na sastanku. »Racionalnost i razvijenost pokrajinske administracije je na veoma visokom nivou s obzirom na to da u AP Vojvodini imamo i Zavod za ravnopravnost spolova i Kancelariju za inkluziju Roma, i to su primjeri dobre prakse«, izjavio je Žigmanov.

Istoga dana Žigmanov je primio i predsjednik Skupštine AP Vojvodine **Bálint Juhász**. Na sastanku je bilo riječi o nastavku suradnje dviju institucija, kao i o položaju i ostvarivanju prava manjinskih nacionalnih zajednica u AP Vojvodini i Srbiji.

Predsjednik Juhász istakao je kako je dostignuti ustavni i zakonski okvir u vezi s ostvarivanjem prava nacionalnih zajednica u našoj zemlji reprezentativan i može poslužiti za primjer, te da pruža dobar normativni okvir za očuvanje kulturnog identiteta, službenu uporabu jezika i pisma, afirmaciju obrazovanja i informiranja na materinjem jeziku.

»Vitalnu ulogu u unaprjeđenju manjinskih prava imaju nacionalna vijeća nacionalnih zajednica i smatram da je dobar moment da poslije šest godina od usvajanja izmjena i dopuna Zakona o nacionalnim vijećima nacionalnih manjina, zajednički razmotrimo i sumiramo postignute rezultate i efekte«, rekao je Juhász i izrazio zadovoljstvo zbog uvećanja proračunskog okvira za rad nacionalnih vijeća od 17 posto.

On je ocijenio kako bi u cilju usklađivanja s pregovaračkim poglavljem 23, u procesu europskih integracija Srbije, u fokus trebalo staviti i revidiranje Akcijskog plana za ostvarivanje prava nacionalnih manjina, kako bi se precizirala strateška opredjeljenja unaprjeđenja institucionalnog i zakonodavnog okvira u

području osnovnih ljudskih i manjinskih prava i sloboda. »Često se kaže da je Vojvodina Europa u malom, a naš zajednički zadatak jeste da dostignuti nivo skladnog suživota i promocije različitosti koje nas obogaćuju i nadalje negujemo i unaprjeđujemo«, kazao je Juhász.

Žigmanov je u razgovoru naglasio da Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog gradi politike prema manjinskim zajednicama koje su inkluzivne i sveobuhvatne, provodi prakse koje imaju za cilj kontinuirano prisustvo manjinskih sadržaja u javnosti, radeći istovremeno na rješavanju izazova, među kojima je posebno istaknuo razvijanje institucionalne infrastrukture nacionalnih zajednica.

Dodao je i da je administracija AP Vojvodine visoko senzibilirana kada je riječ o ostvarivanju prava nacionalnih manjina, naglašavajući postojanje institucionalnih mehanizama koji tomu pridonose.

Na sastanku je bilo riječi i o važnosti uvažavanja specifičnosti svake nacionalne zajednice, kao i o značaju uočavanja i rješavanja ekonomskih, socijalnih i drugih posebnosti i potreba.

Također, razgovarano je i o mogućim zajedničkim aktivnostima u cilju predstavljanja do sada postignutog na polju zaštite nacionalnih manjina.

H. R.

VI. Hrvatski iseljenički kongres u Puli

Domovina i iseljena Hrvatska

Govorilo se o različitim temama bitnima za odnose između domovine i hrvatskih iseljenika, a fokus je stvoriti uvjete za život i rad u Hrvatskoj kako bi se privukao što veći broj iseljenika da se vrate i investiraju u Hrvatsku

Šesti Hrvatski iseljenički kongres održan je Puli od 27. do 30. lipnja. Tema ovogodišnjeg kongresa bila je »Hrvatski iseljenici – potencijal za budućnost Hrvatske«. Na otvaranju kongresa govorio je ministar demografije i useljništva **Ivan Šipić**.

»Demografija je nadstranačko, natpolitičko pitanje. Ona se ne može i ne smije vezati ni uz jedan politički barjak, nitko je ne smije svojatati. Kao što zemlja pripada svima nama, tj. generacijama koje dolaze jer smo ju mi samo posudili, tako je demografija ozbiljno i jako pitanje kojim se sve strukture ovoga društva moraju baviti«, rekao je Šipić te dodao da Hrvatska može imati mostove, lijepe dvorane, igrališta, vrtiće, škole, ali se postavlja pitanje »tko će se igrati ako nema dječjeg plaća u našim selima«.

Na kongresu je sudjelovalo oko 150 znanstvenika, svećenika, poduzetnika, Hrvata iz iseljeništa.

»Kao i na prethodnim kongresima, tako i na ovom, sudjeluje veliki broj Hrvata iz domovine, stručnjaka na raznim područjima koji nastoje ponuditi svoje vizije na osnovu kojih bi se što veći broj iseljenika, a naročito njihovih potomaka, vratilo u Hrvatsku i što brže i bezbolnije integriralo u hrvatsko društvo. Ono što je važno istaknuti i što karakterizira rad svakog kongresa je da su poruke s kongresa poruke tolerancije, poštivanja i uvažavanja drugih koji imaju drugačije vrijednosti od nas koji smo rođeni ili živjeli na Zapadu«, kazao je na početku VI. Hrvatskog iseljeničkog kongresa predsjednik Programskog odbora HIK-a iz Centra za istraživanje hrvatskog iseljeništa **Marin Sopta**.

U programu VI. Hrvatskog iseljeničkog kongresa govorilo se o uključivanju pripadnika druge i treće generacije Hrvata u osmišljavanje razvojne strategije gospodarskog i društvenog života hrvatske države, pokušalo se odgovoriti na pitanje postoji li kultura povratka među hrvatskim iseljenicima, kakva je uloga katoličkih misija i župa među hrvatskim iseljenicima, o hrvatskim iseljenicima kao potencijalu demografske obnove domovine, ekonomskom i investicijskom potencijalu hrvatskih iseljenika.

Demografski sunovrat i posljedice

Najveći broj izlaganja izravno i neizravno odnosio se na demografska kretanja u Hrvatskoj i dugoročne probleme koji mogu nastati zbog toga. Prema rezultatima Popisa stanovništva iz 2021. godine Hrvatska ima 3,8 milijuna stanovnika, a između dva popisa, odnosno za 10 godina, izgubljeno je 400.000 stanovnika. U posljednjem desetljeću iz Hrvatske se iselilo 18 posto radno aktivnog stanovništva. Hrvatska je deveta zemlja EU po broju svojih državljana koji žive izvan granica svoje domovine. U drugim zemljama članicama EU živi 600.000 Hrvata.

Kako je u svom izlaganju kazao ekonomski analitičar prof. dr. sc. **Mladen Vedriš** 23 posto onih koji su se iselili

iz Hrvatske otišlo je zbog želje da živi u zemlji koja se bolje razvija; isto toliko njih otišlo je jer želi živjeti u zemlji koja ima uređeni pravni sustav, 20 posto njih otišlo je zbog posla koji im je ponuđen. »Oko 57 posto njih kaže da je zaposleno i ne traži bolji posao, dok je 28 posto onih koji su zaposleni kazalo da traži drugi, bolji posao. U struci za koju su se školovali radi 57 posto onih koji su otišli, a 20 posto radi na poslovima koji traže niže obrazovanje. Na pitanje što bi naveli kao razlog odlaska iz Hrvatske ispitanici su odgovorili: neorganizirana i loše vođena država, nesposobni političari, zapošljavanje podobnih i stranačkih ljudi, korupcija i kriminal, prepucavanja oko prošlosti, uvjeti života bez perspektive za obitelj i mlade, rastući primitivizam, vjerska i nacionalna netolerancija...«, kazao je Vedriš.

Većina njih, 42 posto, ne planira povratak u Hrvatsku, 20 posto bi se u Hrvatsku vratilo tek kada ode u mirovinu, a tek nešto više od 5 posto planira se u Hrvatsku vratiti u naredne tri godine. Hrvati koji žive i rade van granica Hrvatske smatraju da se situacija u Hrvatskoj neće popraviti, a takvo mišljenje ima više od 50 posto anketiranih Hrvata koji su napustili zemlju.

Na primjeru nekoliko država Vedriš je analizirao koliko je dijaspora važna za domaći BDP. Najveći udio doznaka iz inozemstva u domaćem BDP-u s 18 posto ima Kosovo, druga je Crna Gora s 11,6 posto, slijede BiH, Ukrajina, Albanija i Srbija, pa Hrvatska sa 7,1 posto.

Od 1998. godine iz kontinentalne Hrvatske (bez Grada Zagreba) iselilo se skoro 226.000 ljudi, a iz jadranske Hrvatske 138.000.

Odlazak gotovo 400 tisuća hrvatskih građana, uglavnom u europske zemlje, izravno je utjecao na nedostatak radne snage i rezultirao dolaskom više od stotinu tisuća, uglavnom niže kvalificiranih radnika iz Nepala, Filipina,

O d izbora 17. travnja do 26. lipnja Hrvatska je prirodnim putem izgubila 4.464 stanovnika. Od formiranja vlasti krajem 2016. godine do danas prirodnim putem izgubljeno je 146.664 osoba. Projekcije su da će 2100. godine Hrvatska imati 2,8 milijuna stanovnika, što je 27 posto manje u odnosu na podatke iz Popisa 2021. godine.

Indije i Pakistana, a uvoz radne snage nije dugoročno rješenje za hrvatsko gospodarstvo.

»Na svakih 100 novih radnih mjesta zaposlena su 44 stranca. U 2022. godini izdano je 124.000 dozvola za boravak i rad strancima iz trećih zemalja, dok je preko plave karte u Hrvatsku došao 521 visoko obrazovan stručnjak. Broj nezaposlenih u Hrvatskoj pao je na ispod 100.000, ali je među nezaposlenima 15.000 visokoobrazovanih«, rekao je Vedriš.

Na kraju svog izlaganja on je citirao glavnog tajnika federacije industrijskih sindikata **Industri All Luca Triangla** koji je za Hrvatsku kazao da bi bez turizma bila najsiromašnija i najnerazvijenija zemlja EU.

Je li moguć povratak iseljenika?

Tema nekoliko izlaganja bio je mogući povratak iseljenika druge i treće generacije. Ono što bi moglo potaknuti taj povratak je stvaranje povoljnog poslovnog okruženja, te ubrzavanje dobivanja hrvatskih dokumenata na koje se sada čeka oko dvije godine. Dr. sc. **María Floren-**

cia Luchetti iz Instituta za istraživanja migracija, inače povratnica iz Južne Amerike, kazala je kako povratnici i prve i druge generacije kao prednosti života u Hrvatskoj izdvajaju slobodu bez straha za vlastitu sigurnost, mogućnost provođenja više vremena s obitelji, lakšu dostupnost kvalitetnije i zdravije hrane... Ono s čime se suočavaju povratnici su predrasude i teško uklapanje u drugačiji, manje uređeni sustav.

Na kongresu i o Hrvatima u Srbiji

Rezultati popisa stanovništva i posljedice na hrvatsku nacionalnu manjinu bile su teme o kojima su govorile ravnateljica ZKVH-a **Katarina Čeliković** i glavna i odgovorna urednica *Hrvatske riječi* **Zlata Vasiljević**.

»Prema popisu stanovništva iz 2022. godine Hrvata je 39.107. U usporedbi s popisom iz 2011. godine manje ih je za 18.793. Trend opadanja ukupne brojnosti, kao i udjela u stanovništvu pripadnika nacionalnih manjina u Srbiji se nastavlja (osim Bošnjaka i Roma), ali je taj pad najizraženiji kod hrvatske nacionalne manjine. Sredinom prošlog stoljeća u Srbiji je živjelo više od 180.000 Hrvata, a sada ih je skoro pet puta manje. Osim demografskih kretanja, na taj pad utjecale su nepovoljne političke okolnosti, pa se dio Hrvata iz Srbije iselio, dio prikriva svoju nacionalnu pripadnost neizjašnjavanjem ili izjašnjavanjem o pripadnosti nekom drugom narodu ili nacionalnoj manjini. To potvrđuje analiza Popisa stanovništva koja pokazuje da je najviše neizjašnjenih

u sredinama gdje značajan postotak stanovništva čine Hrvati«, kazala je Vasiljević.

»Drugi dio izlaganja govorio je o izazovima s kojima se susreće hrvatska zajednica u Srbiji, među kojima su najvidljiviji asimilacija, pad nataliteta, odlazak iz zemlje, bunjevačko pitanje, isključenost iz društvenog i političkog života. No, mi smo ipak dali i nadu u naš opstanak prikazavši nas kao zajednicu koja ima živu baštinu kroz koju čuvamo svoj nacionalni identitet, od obrazovanja i kulture do informiranja i službene uporabe jezika. Usprkos brojnim izazovima, Hrvati su žilavi, duboko ukorijenjena zajednica koja se uz pomoć Hrvatske pokazuje kao odgovorna i svjesna nacionalna manjina«, kazala je Čeliković.

H. R.

Sastanak nacionalnih vijeća s delegacijom Vijeća Europe

U Subotici je prošloga tjedna, 27. lipnja, održan sastanak čelnika nacionalnih vijeća nacionalnih manjina u Srbiji s predstavnicima Vijeća Europe i Savjetodavnog odbora Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina. Svrha sastanka bila je razmotriti ostvarivanje prava nacionalnih manjina koje žive u Srbiji te njihove aktivnosti u zagovaranju interesa, objavio je HNV.

Ovom sastanku nazočili su predstavnici mađarskog, hrvatskog, njemačkog i ukrajinskog nacionalnog vijeća. U ime HNV-a sudjelovale su predsjednica **Jasna Vojnić** i predsjednica Izvršnog odbora **Karolina Bašić**.

.....

Dužnosnici HNV-a u Kaptolu i Ivankovu

Povodom Dana Općine Kaptol 28. lipnja održana je svečana sjednica Općinskog vijeća. Na svečanoj sjednici, u ime Hrvatskog nacionalnog vijeća prisustvovala je predsjednica Izvršnog odbora **Karolina Bašić**, dok je u ime NIU *Hrvatska riječ* bila v. d. ravnateljice **Mirjana Trkulja**.

Također, povodom Dana Općine Ivankovo 26. lipnja održana je svečana sjednica Općinskog vijeća u dvorani **Joza Mataković** u Domu kulture u Ivankovu. U ime HNV-a događaju je prisustvovao dopredsjednik za Suboticu **Slavko Benčik**.

H. R.

»Godine novog preporoda«: 100 godina od rođenja Gaje Alage (1924. – 1988.)

Nuklearni fizičar svjetskoga glasa

Podrijetlom iz Lemeša, Alaga je postigao svjetsku karijeru kao nuklearni fizičar. Postao je članom Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (tada JAZU) 1968. godine. Obnašao je niz rukovodećih funkcija u akademskim krugovima i u Hrvatskoj i izvan nje

Akademik **Gaja Alaga** (Lemeš, 3. VII. 1924. – 7. IX. 1988., Zagreb) osnovno je i srednje obrazovanje završio u Lemešu i Somboru. Studij je započeo na Tehničkom fakultetu u Budimpešti 1943. godine i nastavio najprije na Tehničkom fakultetu u Zagrebu, a potom na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu 1946. godine. Na istom je fakultetu diplomirao (1950.) i dok-

torirao (1955.), gdje je i zaposlen. Izabran je za docenta 1958., a za izvanrednog profesora 1961. godine. Postao je redoviti profesor 1966. godine u Zavodu za Teorijsku fiziku Prirodoslovno-matematičkog fakulteta. Paralelno radi i na Institutu *Ruđer Bošković*.

Međunarodna afirmacija akademika Alage počinje njegovom specijalizacijom u Institutu *Niels Bohr*, Kopenhagen 1952. – 1954. Tamo objavljuje, u suradnji s **A. Bohrom** i **B. Mottelsonom**, budućim *nobelovcima*, rad o izbornim pravilima u zračenju jezgre emisijom fotona i elektrona. Detalji o tom radu su u dijelu članka posvećenom znanstvenom doprinosu akademika Alage. Međunarodni boravci se nastavljaju najprije u Lawrence Radiation Laboratory, Berkeley, USA (1958. – 1959.). Boravio je i na New York State University u periodu 1964. – 1965. Nešto kraći boravak je bio u Parizu 1967. godine. Akademске godine 1973. – 1974. je na Ludwig Maximilian Universität München. Još jedan boravak uključio je Uppsalu 1977. godine. Njegova znanstvena postignuća omogućila su mu važne međunarodne kontakte i međunarodni ugled. S druge strane, velik broj boravaka u prestižnim međunarodnim centrima je istovremeno pojačavao njegov visoki

međunarodni status te ga opskrbljivao obiljem iskustava, koja će prenositi domaćoj sredini. Imao je ponudu za rukovodeće mjesto u znanstveno-istraživačkom centru vani, ali se opredijelio za Zagreb, kao centralno mjesto svoje aktivnosti. Priznanja je dobio i u Hrvatskoj. Postao je članom Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (tada JAZU) 1968. godine. Obnašao je niz rukovodećih funk-

cija u akademskim krugovima i u Hrvatskoj i izvan nje. Među ostalim, bio je član uredništva svjetski uglednog časopisa za znanstvena otkrića *Physics Letters*, počasni član Mađarskog fizikalnog društva *Loránd Eötvös*, član Komisije europskog fizikalnog društva, predsjednik Društva matematičara i fizičara Hrvatske, glavni i odgovorni urednik časopisa *Fizika*, dekan Prirodoslovno-matematičkog fakulteta, predsjednik Zajednice za fiziku Hrvatske, predstojnik Zavoda za teorijsku fiziku Prirodoslovno-matematičkog fakulteta, predstojnik Znanstvenog vijeća zavoda za Teorijsku fiziku Instituta *Ruđer Bošković*.

Znanstveni doprinos

Kako se navodi u *Leksikonu podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca*, znanstveni doprinos Gaje Alage ogleđa se u sljedećem:

»Ubrzo nakon otkrića K-izbornih pravila intenziteta za beta- i gama-prijelaze u deformiranim atomskim jezgrama 1955., za koje su Bohr i Mottelson 1975. dobili Nobelovu nagradu, Alaga je i sam otkrio jedan novi asimptomski tip izbornih pravila u deformiranim jezgrama i objavio članke u američkim znanstvenim časopisima *Physical Review* 1955. i *Nuclear Physics* 1957. godine. Ta dva znanstvena rada pripadaju među najviše citirane publikacije hrvatskih znanstvenika u svjetskoj znanstvenoj literaturi. Pravila intenziteta i izborna pravila za deformirane jezgre ostaju važnim elementom svjetske znanstvene baštine pod općeprihvaćenim nazivom Alagina pravila.

U svojem kasnijem dugogodišnjem znanstvenom radu ostvario je svjetske znanstvene prodore i na drugim područjima. Sâm te skupa s **G. Ialongom** izračunao je karakteristike jezgara žive i zlata (*Bulletin of the American*

Physical Society, 1959.; *Physics Letters*, 1966.; *Nuclear Physics*, 1967.). Iz tih je izračuna izrastao model jezgre – tzv. Alagin model – koji dobro opisuje obilježja jezgara u prijelaznom području između steričnih i veoma deformiranih. Sa suradnicima u Institutu *Ruđer Bošković* poopćio je pravila intenziteta i izborna pravila vibracijskih jezgara uzimajući, uz nulti član, i najvažnije korekcije prvoga reda (*Proceedings of International Conference on Nuclear Physics*, München, 1973.). Zajedno s **V. Paarom** klasificirao je stanja jezgara u području najvećega momenta vrtnje primjenom vibracijskoga modela i spomenutih izbornih pravila te našao uvjete u kojima se tzv. model grozdova svodi na model aharmoniçnoga vibratora i jedne čestice (*Physics Letters*, 1976.; *Fizika*, 1977.; *Supplement I*, 1.; *Nuclear Instruments and Methods*, 1977.). Osim nuklearne strukture, konstanta Alagina znanstvenoga interesa bili su i fundamentalni problemi interpretacije kvantne mehanike. Napisao

je prvu hrvatsku monografiju o nuklearnoj fizici u okviru udžbenika **I. Supeka** *Teorijska fizika i struktura materije* (Zagreb, 1964.).«

Izuzetna osobnost

Akademik Alaga potječe iz zemljoposjedničke obitelji bunjevačkih Hrvata koja je plemićki status stekla 1722. godine. Živio je, bez otvorenog političkog angažmana, u dva totalitarna sustava ne dočekavši krah sistema, koji ga nije štedio. Nevjerojatno je kako je u tim okolnostima uspio postići međunarodnu afirmaciju često se suprotstavljajući ideološkim zabudama. Godine 1949. je privremeno maknut s fakulteta zbog svog zemljoposjedničkog («kulak») podrijetla. Imao je sreću izbjeći fizički obračun koji je za njega i za grupu sličnih pripremila lijeva grupacija vršnjaka. Tijekom specijalizacije na Institutu *Niels Bohr* u Kopenhagenu temeljito se upoznao s kvantnom fizikom. Ni danas, u našoj sredini, nije prepoznata stigma koju je kvantna teorija izazivala kod totalitarista obje boje. Akademik Alaga je tu kvantnu (relativno opasnu) teoriju

godinama, kroz razne komponente, predavao na Sveučilištu u Zagrebu. Godine 1964. bio je prvi potpisnik dokumenta koji se suprotstavlja planovima svemoćne »Savezne komisije za nuklearnu energiju – SKNE« o gradnji nuklearne elektrane neodgovarajućih karakteristika. Dok je radio i na Institutu *Ruđer Bošković*, organizirana je kampanja da se takvi vanjski suradnici Instituta otklone s Instituta, što je usprkos velikom otporu doista i provedeno. Akademik Alaga je želio ujediniti fizičare koji su bili institucionalno razdvojeni. Velika većina fizičara ga je podržavala. Uz široku potporu je izabran za predsjednika »Zajednice za fiziku«. Procjenjujući da postoji opasnost od ujedinjenih, od sustava odvojenih organizacija, jednom od Alaginih nasljednika na mjestu predsjednika, u prostorijama jednog Visokog suda, otvoreno je rečeno da za »Zajednicu« nema mjesta u sustavu! Stoga se »Zajednica« nije mogla formalno registrirati. Kao sveučilišni profesor nije se pokorio telefonskoj naredbi iz CK da propusti na ispitu nečaka jednog od, tada najmoćnijih, članova totalitarnog sustava. Na telefonsko traženje je odgovorio da treba dobiti pismenu naredbu. Naravno, pismeno traženje nikad nije stiglo. Pričanjem ove epizode akademik je, na sebi svojstven način, mlađim suradnici-

ma prenosio metodologiju otpora političkom nasilju vladajućih. U pravom trenutku je osjetio mogućnost da se Fizičkom odjelu izgradi nova zgrada. Naime, stara zgrada Fizike na Marulićevom trgu 19 bila je rascjepkana na različite odjele poslije II. svjetskog rata i prostor koji je ostavljen fizici nije bio dovoljan za budući razvoj. Okupio je oko sebe mlade suradnike, razmjestio ih po raznim mjestima odlučivanja i izvedbe, nazočio je iskolčenju terena za novu zgradu i nažalost preminuo prije završetka zgrade na lokaciji Bijenička 32 u Zagrebu. Njegovim nasljednicima uspjelo je imenovati jednu od ulica u Zagrebu njegovim imenom!

Brižnost za mlade

Ljubav prema najmlađima je iskazivana tijekom posjeta rodnom Lemešu kroz darivanje knjiga djeci zainteresiranoj za znanost. U svoj je dom primao studente iz Lemeša. Akademik Alaga je sa svojim studentima održavao temeljne, čuveno duge razgovore: »Nema glupih pitanja, postoje samo glupi odgovori«. Okupio je na Institutu *Ruđer Bošković* i Fizičkom odjelu Prirodoslovno-matematičkog fakulteta mlade suradnike i ohrabrivao ih u njihovom znanstvenom radu »Zagrebačka škola nuklearne fizike«. Znao je šokirati sugovornika ovakvom vrstom pitanja: »Postoji li Mjesec, ako u njega ne gledamo«. Ova je rečenica naoko bez smisla. No fizičari bi trebali biti svjesni da to pitanje zadire u same temelje spoznajne teorije u pokušaju razumijevanja Kopenhauške interpretacije kvantne fizike i dio je dvoboja divova Einsteina i Bohra. Naime, Kopenhauška interpretacija je utemeljena na uvjerenju da je mikroobjekt prisiljen uskočiti u jedno od mogućih stanja pri interakciji s makroobjektom. Taj probabilistički aksiom Einstein nikad nije prihvatio, ali su eksperimenti pobijali Einsteov pristup. Akademik Alaga je uporno poučavao mlade fizičare upravo o Bohrovom pristupu, s kojim se duboko povezao tijekom boravka u Institutu *Niels Bohr*.

Za svoj znanstveni rad primio je mnoga priznanja. Dobitnik je republičke nagrade *Ruđer Bošković* za važno znanstveno otkriće 1968. te počasne medalje Sveučilišta u Bruxellesu.

Napustio nas je u punom naponu sposobnosti, prerano, baš u trenucima kada su njegove zamisli i o znanstvenom radu i u organizaciji tog rada došle u fazu uspješne realizacije. Visoko cijeneći ulogu akademika Alage u razvoju svjetske znanosti, svjetski autoriteti iz nuklearne fizike, njih više od dvadeset, svojim su radovima tiskanim u časopisu *Fizika* 22 (1990.) 1, odali akademiku svoje poštovanje i počast.

Pokopan je u Lemešu.

Prema: prof. emerit. Miroslav Furić, Sveučilište u Zagrebu (*Godišnjak za znanstvena istraživanja ZKVH-a*, broj 15)

Dr. sc. Lucija Franić Novak, etnologinja i viša stručna suradnica za programe hrvatske tradicijske kulture u Narodnom sveučilištu Dubrava

Čuvajte svoje a učite od drugih

Nosite se s vremenom, jer svako vrijeme ima izazove; čuvajte svoje, interpretirajte baštinu na suvremeniji način (plesne radionice, revije, kulinarski show, natjecanje u pletenju predmeta i slično). Umrežite se s drugim narodima sličnog, ali i različitog kulturnog kruga, dolazite često u matičnu zemlju i promovirajte svoje

Intervju vodio: Davor Bašić Palković

Kao etnologinja sa stažom od tri i pol desetljeća dr. sc. **Lucija Franić Novak**, inače Dubrovkinja sa zagrebačkom adresom, bavila se i temama vezanim za Hrvate u Srbiji. Konkretno, riječ je o stvaralaštvu u tehnici slame karakterističnom za bunjevačke Hrvatice u okolici Subotice. Godine 2003. boravila je u Tavankutu i Subotici, na *Takmičenju risara* i Koloniji naive u tehnici slame, gdje je upoznala ne samo ove manifestacije i prakse, već i dio zajednice ovdašnjih Hrvata. U nastojanju da dio tradicijske kulture bunjevačkih Hrvata predstavi u Zagrebu već godinama organizira radionice stvaralaštva u tehnici slame u Narodnom sveučilištu Dubrava u Zagrebu, gdje radi kao viša stručna suradnica za programe hrvatske tradicijske kulture.

Naravno, ovo je samo djelić onoga čime se u karijeri bavila, te je Franić Novak odlična sugovornica glede brojnih etnoloških tema (spomenimo i to da je doktorirala na temu »Etnološki vid očuvanja, popularizacije i prezentacije hrvatske tradicijske kulture«). Također, u uvodu valja naglasiti i da je naša sugovornica 2013. dobila odlikovanje Danice hrvatske s likom Marka Marulića od predsjednika Hrvatske **Ive Josipovića** za dugogodišnji rad i zalaganje na području kulture, te posebno promicanje hrvatske tradicijske kulture u domovini i svijetu.

► **Kao etnologinja, od kraja 90-ih godina surađujete s Hrvatima iz Srbije, vezano za stvaralaštvo u tehnici slame. Kako se javio Vaš ineteres za ovu temu?**

Od prvih susreta s kulturnom baštinom hrvatske zajednice u Vojvodini, dakle od vremena izbora studija dok sam čitala *Bačko klasje*, prvi put čitala tekstove o *Dužijanci*, u meni se stvorio veliki interes za običaje na sjeveru Bačke. Kroz daljnje školovanje proširivala sam znanje o zanimljivoj hrvatskoj manjinskoj zajednici koja njeguje, obnavlja, prezentira i čuva svoje običaje, posebno one vezane uz žetvu, koja je u povijesnim vremenima osiguravala žito, temelj svakodnevnog kruha o kojem je svaki čovjek ovisio. Rijetko snažni duhovni običaj koji obuhvaća zahvalnicu Bogu, Stvoritelju svijeta, za dane plodove hrane fascinirao me da živi do današnjih dana u okviru svete euharistije. Naime, Hrvati su, iako su njihovi običaji isprepleteni pretkršćanskim običajima koje su naslijedili i očuvali u tragovima do današnjih dana, prihvatili i kršćanske koje su dobili već u djetinjstvu u vlastitom domu. Oni su običnom puku davali veću sigurnost i nadu koju su i dalje prenosili na naraštaje što im je zadovoljavalo duhovni element življenja, bilo izvor snage koji je »malom« čovjeku neophodan, a to su čvrsti temelj i oslonac na Božju prisutnost i prisutnost svetaca (koji su, kao i Isus, bili živi ljudi), a u svakodnevnom životu, utjehu i nadu u ovom prolaznom postojanju. Iako je Katolička Crkva odigrala na ovim prostorima važnu ulogu, kako u vjeri tako i u kulturi, ljudi su živjeli vjeru i tako im je lakše bilo opstati daleko od matične zemlje. Sva ta saznanja su u meni etnologu uvijek ispočetka bila dobro izvorište za moje programe, posebno one u kojima sam drugima željela omogućiti više senzibiliteta i poticanja na vlastite stavove o kulturnoj baštini koja je po svemu prepoznatljiva, osebujna, očuvana do naših dana. Radionice slamarske umjetnosti bile su nešto posebno, što građani Zagreba nisu mogli često vidati i imati mogućnost sudjelovati. Stoga su uvijek bile besplatne i dobro medijski popraćene, a mlade Hrvatice Bunjevke **Maja Buza** i **Diana Prčić**, koje sam srećom imala na studiju u Zagrebu, vodile su radionice u kojima su izgradile novo iskustvo prenošenja umijeća slame svim generacijama. Kvalitetno znanje koje posjeduju dobile su od poznatih slamarki u Tavankutu, najčešće od **Jozefine Skenderović**. Onima koji traže i žele žarko upoznati kosidbu i izradu predmeta od slame nije bilo nemoguće doći u Tavankut i Suboticu, pa sam i ja to učinila 2003. godine, gdje sam bila Jozefinina gošća. Tada sam prisustvovala *Takmičenju risara*, žetvi u pravom smislu, doručku za risare na polju, natjecanju u žetvi, na okruglom stolu u okviru slamarske kolonije koju organizira HKPD *Matija Gubec*. Posjet Tavankutu za mene je lijepa uspomena, tamo sam se osjećala ispunjeno, jer je u poljima pšenice i vrijednih ljudi vrijeme stalo, a ondašnji ljudi koji su imali entuzijazma i ulagali ga u budućnost, današnji su zreli ljudi koji su uspjeli ostvariti i realizirati važne projekte o kojim su tek sanjali. Tako je vremenom Tavankut postao središte tradicijske bunjevačke kulture – »srce Hrvata na sjeveru Bačke«. Riznica kruna i slika od slame u župnom dvoru, slamarska kolonija, Galerija Prve kolonije naive u tehnici slame, etno salaš **Balažević**, seminari folklorne baštine učinili su da Tavankut postane kulturno, turističko i vjersko odredište.

► **Tragom Vašeg interesa za tradicijsku kulturu bunjevačkih Hrvata, realizirana je i izložba *Vrijeme nade* u Zagrebu na kojoj su izloženi radovi u tehnici slame Jozefine Skenderović iz Srbije (Subotice) i Marije Kravčuk iz Ukrajine...**

Izložba i cjelokupni projekt istraživanja *Vrijeme nade* kruna je mog interesa i ljubavi za kulturnu baštinu Hrvata Bunjevaca gdje se trebalo poklopiti više elemenata, propitivanja, kritičkog istraživanja, emocija, znanja i gledanja na budućnost opstanka tradicijskog naslijeđa. Posebno teška situacija rata u Ukrajini u kojoj nemilo stradava čovjek, između ostalog i nositelj baštinjenih znanja i umijeća pletenja i stvaranja tradicijskih predmeta od slame, polja neophodnog materijala za umjetnost, a u tome svemu je onemogućena zaštita nematerijalne baštine koja je posebno osjetljiva. Sudbina prijateljskog naroda istih kulturnih korijena nije me ostavila ravnodušnom. Preko slamarke Jozefine Skenderović došla sam u kontakt s umjetnicom, dizajnericom i voditeljicom slamarstva u jednoj gimnaziji **Marijom Kravčuk** iz Ukrajine, koja je bez dvoumljenja pristala doći u Hrvatsku i predstaviti nematerijalnu baštinu slamarske umjetnosti Ukrajine, iako je njeno putovanje do posljednjeg dana bilo neizvjesno. Nametnula mi se misao o našoj baštini i umjetnosti slamarstva, odličnoj reprezentativnoj umjetnici Jozefini Skenderović koja svoje radove ima širom svijeta, a s kojom sam imala čast detaljnije istraživati slamarsko umijeće i obuhvatiti moja komparativna etnološka istraživanja.

► **Boraveći ovdje 2003. godine ponudili ste više savjeta za očuvanje kulturne baštine ovdašnjih Hrvata. Od tada je na tom planu urađeno dosta: među ostalim, sastavljen je Katalog nematerijalne kulturne baštine Hrvata u Srbiji (*Živa baština*), nedavno se započelo s nominacijama na Listu nematerijalne kulturne baštine u Srbiji (prakse Stvaralaštvo u tehnici slame kod bunjevačkih Hrvata u Bačkoj i Tradicijsko dvoglasno pjevanje šokačkih Hrvatica iz Monoštora). Pratite li ove inicijative i kako ih promatrate? Također, pratite li kulturnu produkciju ovdašnjih Hrvata i kako Vam se ona čini?**

Pratim produkciju hrvatske zajednice posvuda, a posebno meni drage bunjevačke tradicije. Smatram da ste puno napravili za baštinu, no uvijek se može i više. Etnološko je pravilo da dosljedno i pravilno treba prenositi običaje i naslijeđenu tradicijsku baštinu mlađim naraštajima. To više nije zadatak, nego misija. Zato postoje ljudi koji to znaju. Pokušajte više djece školovati na fakultete u smjeru etnologije, povijesti, ali i drugih društveno-humanističkih smjerova, potaknite kulturni marketing, nađite dobre menadžere u kulturi, u turizmu, otvorite se svijetu i gledajte dobre primjere kulturne prakse koji u svijetu postoje. Nemojte se odreći vlastitog, čuvajte nesebično svoje, a zapažajte i učite od drugih, napominjem dobrih primjera. Pokrenite radionice veza, zlatoveza, izrade narodne nošnje, uključite talentirane mlade u umjetnost slamarstva, dajte im mogućnost da naprave tradicionalnu repliku i daju svoje što nose u sebi, svoj talent. Organizirajte festivale, dodjele nagrada, izmislite »Oscara«

za narodne čuvare umjetnosti, razmjenjujte iskustva s čitavim svijetom koji njeguje slične poglede na tradicijsku kulturu. Kultura treba živjeti, jer je živa onda ako postoje ljudi, prenositelji znanja, stvaratelji. Ako nema plasmana proizvoda, kulturnih proizvoda, ako nema prezentacija, nema ni opstanka tradicijskog naslijeđa. Osnujte jedinstveni muzej slamarske umjetnosti na ovom području, poput Slamarskog muzeja (Slamnikarski muzej) u Domžalama u Sloveniji.

Ne mijenjajte ustaljene običaje, jer su oni vaši i samo vaši. Vaši preci, roditelji, očevi i majke su vam ih dali na čuvanje i prenošenje, nitko bez znanja i čvrstih dokaza nema pravo mijenjati izvorne naslijeđene običaje. Zadnjih godina u prinosu darova kod *Dužijance*, uvriježila se praksa da bandašev vijenac ide na prinos darova. To nije po tradiciji, budući da sama kruna već predstavlja vijenac koji se u prošlim vremenima prinosisio i ima simboliku zahvale za žrtvu. Svećenici su uvijek u našem narodu bili predvodnici u očuvanju kulture, jezika i baštine, stoga srdačno apeliram i pozivam na odgovornost naraštaja.

Ljubite svoje, poštujujte druge, moje je pravilo. Nitko bez znanja i čvrstih dokaza nema pravo mijenjati izvorne naslijeđene običaje. Nosite se s vremenom, jer svako vrijeme ima izazove; čuvajte svoje, interpretirajte baštinu na suvremeniji način (plesne radionice, revije, kulinarski show, natjecanje u pletenju predmeta i slično). Umrežite se s drugim narodima sličnog, ali i različitog kulturnog kruga, dolazite često u matičnu zemlju i promovirajte svoje.

► **Posebno pitanje je – kako tradiciju interpretirati u svjetlu suvremenosti? Treba li se tradicija promatrati isključivo kao povijest?**

Nekada su začetnici etnološke znanosti smatrali da je etnologija jedino prošlost. Vremenom su došli novi znanstvenici koji su s pravom rekli da je etnologija sastavni dio svakidašnjice. Kultura, umjetnost, baština, brojna tradicijska umijeća i iskustva naroda, znanja i vještine grade se samo onda ako ih ima tko prenijeti i izgraditi. Čovjek je prisutan kao glavni nositelj svega nabrojanog. On živi danas, dakle u vremenu u kojem se ne odijeva svakodnevno narodna nošnja, ne žanje žito ručno, ne voze drvena kola, ne melje žito u mlinu itd. Ako čovjeku ne pokažemo i ne prenesemo ono što smo dobili u naslijeđe, a dobili smo bogatstva ljudskog iskustva, znanja i umijeća koji su postali i dio nacionalnog identiteta, onda nismo na pravom putu zaštite baštine. Nacionalne liste očuvanja kulturne baštine mogu pomoći u priznavanju određene baštine, ali ne mogu pomoći da se educiraju novi naraštaji. Kulturna

na zajednica bi trebala osnovati škole tradicijskih znanja i umijeća, koja će djelovati široko: osim što će učiti svoju djecu, privlačiti i druge narode da pokažu vlastito. Djelomično ste na tom tragu u slamarskoj umjetnosti gdje djecu tom umijeću podučavaju od osnovne škole u Tavankutu unutar jedne od baštinskih misija HKPD-a *Matija Gubec*.

► **Hrvatska dosta radi na zaštiti i popularizaciji svojega naslijeđa. Vezano za prijašnje pitanje, kakva je situacija sa školama tradicijskih znanja i umijeća?**

Hrvatska je mala zemlja koja treba više poraditi na školama tradicijskih znanja i umijeća, u koju mogu doći svi zainteresirani, imati mogućnost educirati se o određenoj nematerijalnoj kulturnoj baštini, dobiti potvrdu ili licencu nakon školovanja i moći plasirati zaštićene i nezaštićene

naslijeđene vještine i znanja iz segmenta nematerijalne kulturne baštine. Smatram da nam nije cilj osnovati škole, školice i tečajeve u kulturnim izvorštima zaštićenih umijeća, jer su često mnogima nedostupni, neizvedivi za dulji boravak, ponekad i po godinu dana biti udaljen od mjesta boravka, a da ne govorimo o vrijednim čuvarima kulturnog naslijeđa koji nemaju nasljednike i ne žele prenijeti naslijeđena znanja zainteresiranim i motiviranim polaznicima. S ovim problemom se svakodnevno susrećem i smatram da se trebamo više njime pozabaviti. Država bi trebala imati kvalificirane programe u školama tradicijskog naslijeđa, koje mogu biti u jednoj krovnoj instituciji koja bi sa školovanim stručnjacima s područja etnologije i nositeljima tradicijskih znanja i vještina mogla napraviti kurikulum, kvalifikacijske okvire, te omogućiti edukaciju,

izdavanje potvrde o savladanim znanjima, uvrstiti ih uz postojeća obrtnička znanja i profesije, te ih izuzeti od naplate poreza. Nositelju određene vještine ili umijeća pomoći oko plasmana na tržištu, predstavljanja »izvornog« ili »hrvatskog tradicijskog proizvoda«. Jedan takav dobar primjer u vašem susjedstvu je po mom mišljenju *Kuća mađarskog naslijeđa* u Budimpešti, koju je mađarsko ministarstvo kulture osnovalo 2001. godine. Imala sam mogućnost posjetiti *Kuću mađarskog naslijeđa* i izmjenjivati iskustva u EU projektu pod nazivom »Europski nakit od staklenih perlica – od narodne nošnje do tržišta 2012.-2015.«. Njihove internetske stranice su vrlo pregledne i bogate svakodnevnim programima koje nude, razvijajući vlastitu baštinu i potičući posebno tradicijsku nematerijalnu baštinu, koja je živa. Od njih svi možemo učiti.

► **Može li se pučko rukotvorstvo »standardizirati« u kontekstu neke vrste zaštite te prakse. Kako gledate na to?**

Po meni ono ne može biti standard, jer se ono ne proizvodi u tvornici ili ga rade jednako u kućnim radinostima. Pučko rukotvorstvo, kojemu sama etimologija otkriva značenje, nastalo je u puku, narodu ili određenoj nacionalnoj zajednici. Stoga je autorsko ili bez autora nositelja određenog rukotvorstva, umijeća ili znanja, izvorno, lokalno, zavičajno, a prema tome jedinstveno, posebno, karakteristično i osebujno. Drugo su kulturni utjecaji koji su prisutni kroz stoljeća i to se može istraživanjima utvrditi i dokazati na materijalnoj ili duhovnoj nacionalnoj kulturi. Postoje kulturni prostori koji nas povezuju i pokazuju sličnosti, ali i različitosti. Globalizacija nije nužno loš proces, stoga je moguće iznjedrili vlastito na površinu, očuvati ga i zaštititi. Ukoliko nema poznavatelja i nositelja tradicijske baštine i njenog kontinuiteta, zalud nam sve zaštite koje su na razini države ili čovječanstva. Trebamo shvatiti da je jedino čovjek, naš hrvatski čovjek koji posjeduje specifično znanje, onaj koji će zaštititi vlastito naslijeđe. Vještina ili umijeće preneseno naraštajima na dostojanstven način s velikim strahopoštovanjem ima budućnost ako ima naroda. Po meni naslijeđena kultura je živa dokle ima predanih, svjesnih, ponosnih i moralnih čuvara. Naša tradicija ima čvrste korijene u dalekoj prošlosti. Tko je njih štiti i očuvao? Jedino čovjek, Hrvat koji je onda razumio čemu nam služi kulturna baština, po čemu se razlikujemo od drugih naroda. Onda nisu postojali popisi, zaštićene liste nematerijalne kulturne baštine, postojali su Hrvati ili neki drugi pripadnici naroda koji su usmenom predajom, kasnije dokumentiranjem i razvijanjem iste baštine u vlastitoj zajednici očuvali i tkali svoju kulturnu baštinu. Ta je baština kroz duga, teška, ali i mirna vremena postala dio nacionalnog identiteta. Pismeni ljudi koji su onda zapisivali, a kasnije istraživali, ostavili su temelje ljudske misli, znanja i umijeća trajno u naslijeđe pokoljenjima. Dakle, istražujmo, pišimo i objavljujmo u vlastitim i svjetskim časopisima, okupljajte stručnjake koji to znaju.

► **Kao etnologinja radili ste na brojnim projektima u Hrvatskoj ali i izvan nje, poput Bruxellesa. Kažite nam više o tome, svakako da je zanimljiva priča o čuvenom *Manneken Pisu* u šokačkoj nošnji...?**

Tri projekta u središtu Europe od 2009. do 2013. bila su povezana jednom niti, nećete vjerovati, ali zahvaljujem odgoju i dobrim navikama koje nosim iz obitelji, a jedna od njih je želja za upoznavanjem prošlosti grada i naroda kojem sam došla u posjet. Tako je bilo s Bruxellesom. Doduše, link je bila moja izložba iz 2008. *Građa : tajanstveno žensko pismo* u suradnji s Etnografskim muzejom u Zagrebu i pokojnom kolegicom **Ivankom Ivkanec**, kojom sam predstavila karakterističan vez u vuni s narodnih nošnji Dalmatinske zagore i potaknula primjenu istog veza koji u sebi krije prastaru ornamentiku, na rukotvorinama, posebno u segmentu dizajnerskog rada s polaznicima naših radionica u matičnoj ustanovi, gdje su djeca prenosila osebujnu ornamentiku na odjevne predmete i namještaj. Razmjena programa u tadašnjim EU projektima s drugim kulturnim centrima u Francuskoj i Belgiji urodili su posjetom Veleposlanstvu u Belgiji, gdje je naš ataše za kulturu tražila način kako izložbu postaviti u Bruxellesu. Iduće godine, nakon prijavljenog projekta na natječaj, dobila je zeleno svjetlo za gostovanje u poznatom *Muzeju odjeće i čipke* u prijestolnici Belgije. Šetnja u vremenu za odmor odvela me do dva muzeja: *Muzeja grada* i *Muzeja glazbenih instrumenata*. Tu sam dobila ideje za izradom kostimića za Manneken Pisa, simbola prijateljstva među narodima svijeta, ujedno simbola grada, koji nije imao nijedan primjerak odjevnog kostima iz Hrvatske, i nakon dvadeset godina hrvatske državnosti. Nije mi bio problem dati prijedlog u Narodnom sveučilištu Dubrava da izradimo u sklopu tečaja vezenja mini dječaku narodnu nošnju *Malog bečara* iz vinkovačkog kraja, visine oko 50 cm. Ubrzo nakon toga bili smo pozvani na svečanu ceremoniju gdje smo kipiću svečano predali nošnju u prisustvu gradonačelnika Bruxellesa i članova društva Reda Manekenn Pisa u velebnoj gotičkoj zgradi Gradske vijećnice i dvorani *Maksimilienne* punoj tepiserija. Već tada je još jedna ideja bila u začecima, a to je ispravak legendi u knjizi dojmova, koje su stajale uz narodne glazbene instrumente iz hrvatskih krajeva (tambura samica, okarina, sopele i dr.) u poznatom *Muzeju glazbala svijeta*, gdje sam uz prevoditeljicu izmijenila lokalitete glazbala iz *Jugoslavije* na *Croatie*. Osim samice, muzej nije imao naše tambure, pa sam odlučila napisati projekt i pokloniti muzeju otkupljeni set od šest tambura poznatog zagrebačkog glazbalara, pokojnog **Marijana Novaka**, inače mog svekra, koji je na uspomenu tragično preminulog sina izradio tambure u obliku licitarskog srca, za koje je prethodnih dobio nagrade na *Expou*, baš u Belgiji. Svidio se zvuk naših tambura, posebno ravnatelj Muzeja, tako da su naše tambure tamo uz sve druge rijetke i velike glazbene instrumente svijeta. Osim toga, Turistička zajednica grada Zagreba financijski je pomogla da tambure budu dar, iako su malo koji od instrumenta, od poznatih truba iz Himalaja, preko australskog digeridua, bili u takvom statusu. Upriličeni interaktivni koncert u muzejskoj dvorani pred okupljenim diplomatskim korom u srcu EU napravio je da su moja stručna savjest i srce bili na miru!

Srijemac Darko Radić poduzetnik u Požegi

Od vulkanizerske radnje do uspješne tvrtke

»Tijekom karijere suočio sam se s mnogim izazovima, ali sam uvijek ostao posvećen svojim ciljevima i vrijednostima. Vjerujem da je ključ uspjeha u upornosti i posvećenosti. Ako vjerujete u ono što radite i ulažete maksimalan trud, uspjeh će doći. Moja obitelj je uvijek bila uz mene, podržavala me i motivirala. Zajedno smo prevladali mnoge izazove i postigli uspjeh«, kaže Darko Radić, poduzetnik iz Požege

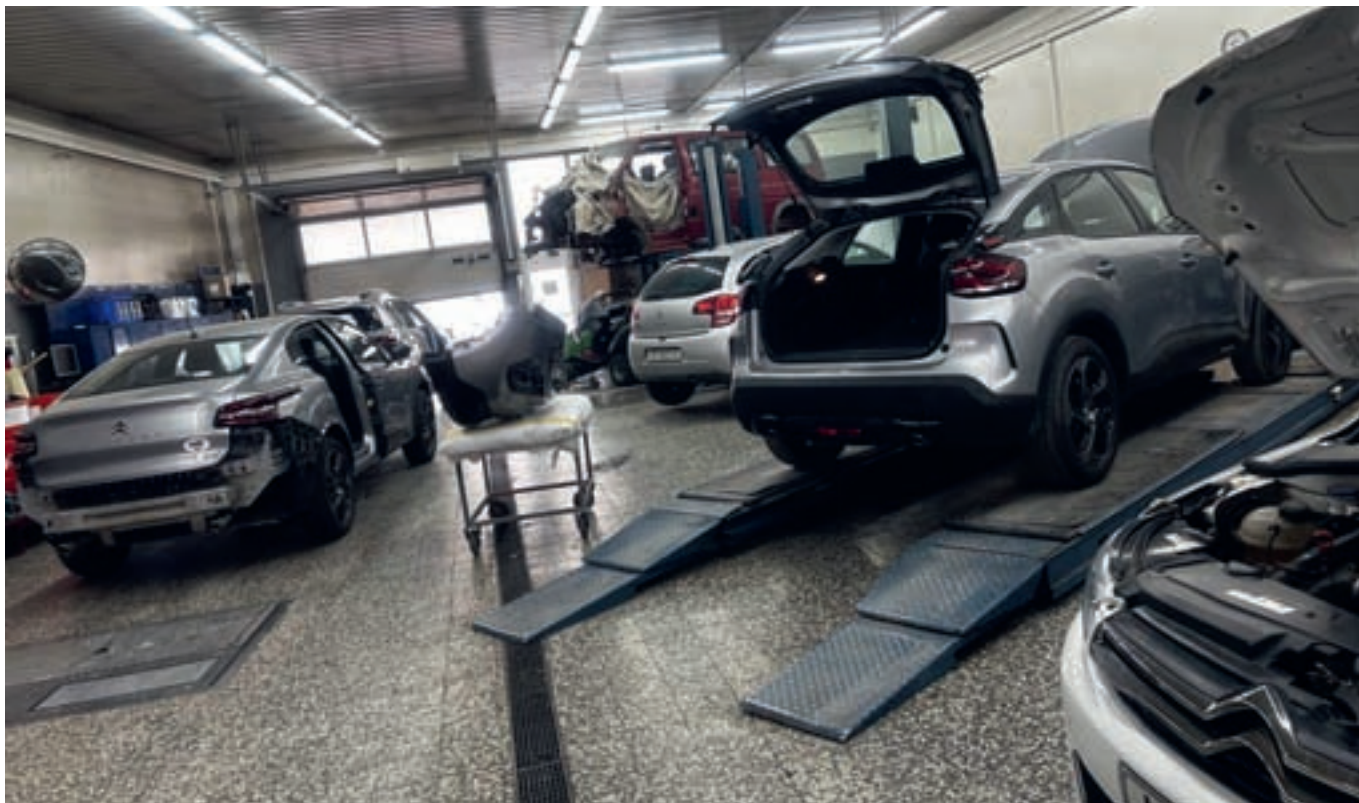

Darko Radić rođen je u Srijemskoj Mitrovici 1977. godine. Sin je **Ivana** i **Slavice** (rođ. **Peršić**). Majka mu je rodom iz Golubinaca, dok otac vuče porijeklo iz Donjih Rujana kod Livna (Bosna i Hercegovina). Životni put devedesetih ga je iz Srijemske Mitrovice odveo u Požegu u Hrvatskoj, gdje i danas živi s obitelji. Danas je uspješni poduzetnik. Vlasnik je obiteljske tvrtke **Auto centar Radić** u Požegi koja se bavi prodajom novih i rabljenih vozila, prodajom voznog parka tvrtkama, servisiranjem i održavanjem svih marki automobila, uslugama iznajmljivanja vozila te autolimarskim i autolakirerskim radovima.

Od 2001. godine u braku je s **Kristinom**, s kojom ima četvero djece: **Dina**, **Tonija**, **Josipa** i **Mariju**. Dino je diplomirani ekonomist. Toni je na prvoj godini stomatologije, Josip četvrta godina srednje arhitektonske škole, Marija pohađa šesti razred osnovne škole.

Odlazak 90-ih

Djetinjstvo u Srijemu opisuje kao sretan period, s toplim ljetima kod bake u Golubincima i živahnim danima u Mitrovici, gdje je okružen prijateljima različitih nacionalnosti uživao u bezbrižnom djetinjstvu. Osnovnu školu završio je u Srijemskoj Mitrovici. Njegova ljubav prema automobilima počela je kad je bio dijete. Često je pomagao ocu u radionici i učio o mehanici. Kako kaže, to je bila ljubav na prvi pogled.

»Iz Srijemske Mitrovice smo otišli devedesetih godina. Preselili smo se u Požegu, mijenjajući kuće s obitelji poznatog košarkaša **Predraga Stojakovića**. Dolazak u novu sredinu nije bio lak, ali lokalno stanovništvo nas je srdačno dočekalo. Prvih nekoliko mjeseci bilo je teško. Morali smo se upoznati s novim mjestima, institucijama i ljudima. Zahvalan sam Požežanima što su nas prihvatili, bili su nam od velike pomoći da prođemo period prilagodbe«, kaže Darko.

Krajem 1992. godine njegova obitelj otvorila je malu radionicu i vulkanizersku radnju u Požegi, nastavljajući posao kojim su se bavili u Mitrovici. Vremenom su proširili i razvili posao.

»Otac, brat i jedan zaposlenik počeli su s radom, dok sam ja pohađao srednju školu, smjer automehaničar, koju sam završio 1995. godine. Nakon služenja vojnog roka 1997. aktivno se uključujem u rad obiteljske tvrtke. Godine 2011. moji roditelji idu u mirovinu i brat i ja smo tada podijelili poslovanje na dvije poslovnice, on u Slavonskom Brodu a ja u Požegi. Svih ovih godina koristili smo vlastita sredstva za ulaganja u posao«, kaže naš sugovornik.

Razvoj i proširenje posla

Od samog početka tvrtka je širila svoje djelatnosti. Ovlašteni serviser i distributer *citroenovih* vozila postaju 1993. godine, 2003. otvaraju poslovnicu u Slavonskom Brodu, 2005. godine limariju i lakirnicu i 2020. postaju ovlašteni serviser *Fordovih* vozila. Tvrtka je poznata po kvaliteti svojih usluga i pouzdanosti.

»Naš pristup poslu je jednostavan, kvaliteta i zadovoljstvo klijenata su nam prvi ciljevi. Zbog toga imamo

mного stalnih klijenata koji nam vjeruju i vraćaju nam se. Od 2011. godine supruga je dio našeg tima, a sin Dino se pridružio 2019. godine. Naša glavna djelatnost je servis i popravak svih marki vozila. Imamo ovlašteni servis za *Citroen* i *Ford*, ali se bavimo i građevinom, konkretno izgradnjom i prodajom stanova i apartmana. Tvrtka trenutno zapošljava oko 20 radnika u Hrvatskoj, uz preko 20 kooperanata. Nažalost, kako se koja kriza pojavi u svijetu, tako i kod nas i u našoj branši padne ili poraste prodaja vozila. Generalno gledano, naš prihod je uvelike vezan za održavanje vozila i tu smo veoma zadovoljni«, objašnjava Darko.

Kao vlasnik tvrtke, surađuje s mnogim važnijim tvrtkama koje proizvode dijelove i opreme za vozila iz Hrvatske i regije.

»**T**ijekom karijere suočio sam se s mnogim izazovima, ali sam uvijek ostao posvećen svojim ciljevima i vrijednostima. Vjerujem da je ključ uspjeha u upornosti i posvećenosti. Ako vjerujete u ono što radite i ulažete maksimalan trud, uspjeh će doći. Moja obitelj je uvijek bila uz mene, podržavala me i motivirala. Zajedno smo prevladali mnoge izazove i postigli uspjeh. Uspjeh nije samo u poslu već i u pomaganju drugima i doprinos našoj zajednici. To je ono što me zaista čini sretnim i ispunjenim. Vjerujte u sebe i svoje snove. Radite naporno i ne odustajte, jer svaki trud se na kraju isplati«, poručuje naš sugovornik na kraju razgovora.

»Svakako preferiramo slično govorno područje pa tako i Vojvodinu, radi lakšeg sporazumijevanja. Imamo korisnika naših usluga iz cijele regije, pa tako i našeg Srijema. Suradnja s tvrtkama iz regije omogućuje pružanje kvalitetnih usluga po pristupačnim cijenama. Trudimo se da naši klijenti budu zadovoljni, bilo da su iz Hrvatske, Srbije ili Bosne i Hercegovine. Kvaliteta i pouzdanost su nam uvijek na prvom mjestu«, ističe Darko i dodaje da je marketing veoma važan u poslovanju, ali i tu treba biti oprezan, jer kako kaže, veliko ulaganje u marketing bez kontrole povratnih informacija može puno koštati.

Njive u Vojvodini

U budućnosti planira proširiti svoju djelatnost i na druge sfere poslovanja u djelatnosti građevine, posebno u Zagrebu. Od 2021. godine imaju osam apartmana za iznajmljivanje u Šilu na Krku. Nada se da će uz njegovu podršku i radno iskustvo njegova djeca nastaviti raditi. »Sin Josip uskoro završava srednju školu, pa tu vidimo mogućnost proširenja u sektor građevine. U Vojvodini putem više poljoprivrednih gospodarstava posjedujemo 785 hektara poljoprivredne zemlje i tu svakako ne mislimo stati nego što je moguće više okrupniti. Osim građevine, planiramo proširiti svoje usluge u automobilskoj industriji. Uvijek tražimo nove prilike za rast i razvoj. Želimo našim klijentima pružiti najbolje moguće usluge i ostati lideri u industriji«, navodi poduzetnik iz Požege. Rado dolazi više puta godišnje u rodni kraj, poslovno i zbog svetkovina.

»Uvijek se rado vraćam u Srijem. To je mjesto gdje sam odrastao i gdje imam mnogo dragih uspomena. Imam rodbinu i prijatelja u Golubincima i Mitrovici i rado se s njima družim. Roditelji mojih roditelja su sahranjeni

također u Golubincima i Mitrovici. Posjećujemo na blagdan Svih svetih grobove naših predaka. Rat nikome nije donio dobro. Ja sam realan čovjek, svjestan sam svih događaja i nikoga ne mrzim. Sve poštujem i tako želim da se i prema meni drugi odnose. Stvari se polako, ali sigurno mijenjaju na bolje«, zaključuje Darko.

S. D.

Temeljem članka 63. Zakona o planiranju i izgradnji (*Službeni glasnik RS*, br. 72/09, 81/09-ispravak, 64/10, 24/11, 121/12, 42/13-US, 50/13-US, 98/13-US, 132/14, 145/14, 83/18, 31/19, 37/19, 9/20, 52/21 i 62/23) i članka 89. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata Prostornog i urbanističkog planiranja (*Službeni glasnik RS*, broj 32/2019), Tajništvo za građevinarstvo obavještava zainteresirane građane da će biti održana:

JAVNA PREZENTACIJA URBANISTIČKOG PROJEKTA

za izgradnju višeporodičnog stambenog objekta Su+P+6 na k.p. br. 8425/1 K. O. Donji grad, Ulica Matije Gupca br. 79 u Subotici s urbanističko-arhitektonskom razradom lokacije (naručitelj projekta – PRESTIGE LINE INVEST, d.o.o. Subotica)

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid i dobiti informacije o Urbanističkom projektu od 12. do 18. srpnja 2024. godine, svakog radnog dana od 8 do 12 sati, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, Trg slobode 1, ured br. 204.

Urbanistički projekt se može pogledati i na službenoj internetskoj stranici Grada Subotica www.subotica.ls.gov.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Stručni obrađivač predmetnog Urbanističkog projekta je KUBARCH d.o.o Subotica.

Primjedbe i sugestije na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 12. do 18. srpnja 2024. godine.

Osoba ovlaštena za davanje potrebnih obavijesti o javnoj prezentaciji je Katarina Buljovčić.

Sve primjedbe prispjele u zakonskom roku bit će dostavljene Komisiji za planove.

Spavam danju, radim noću...

Na stranicama ovog tjednika još prije punih dvanaest godina, punih mjesec dana, puna četiri nastavka, pisali smo serijal otvorenih pisama tadašnjem ministru prosvjete ne bismo li ga privoljeli da razmisli o tome da u program obavezne školske lektire uvrsti *Alana Forda*. *Alana Forda na klupe!* bio je prvi naslov iza kojega je slijedio tekst o ovome nenadmašnom stripu koji odmakom vremena djeluje sve svježiji i aktualniji. Osim informacija o tvorcima i maestralnom prijevodu, opisa glavnih i sporednih likova i lamentiranja o njegovoj umjetničkoj vrijednosti i univerzalnim porukama koje nosi, bavili smo se i detaljima koji svojim crnim humorom tjeraju suze na oči, i to tako što smo čitateljima postavljali pitanja sjećaju li se nekog od njih. Dijalog poput onoga u kojemu dječak u redu za cirkus pita je li istina da nastupa patuljak s nosom slona i

odgovor Boba Rocka da to nije istina jer nastupa slon s nosom patuljka koji proždire brbljavu djecu moguć je samo u scenariju kojega smisli **Magnus**, nacrti **Bunker** i prevede **Max Brixy**, baš kao i natpis na ploči da je posjet bolesnicima svakog osmog četvrtka od jedan do jedan i pet poslije ponoći.

Alanfordovskih primjera, međutim, ima svakodnevno i u realnom životu. Samo ih treba primijetiti, o njima razmisliti i – ako to nije na vlastitu štetu – grohotom se nasmijati. Uostalom, svaki korisnik društvenih mreža upoznat je s malim milijunom bizarnih situacija, nepisмениh i dvosmislenih poruka, »izuma« na kojima bi i sam Grunf pozavidio... U skupinu takvih primjera zacijelo spada i onaj koji je svojim potencijalnim korisnicima upriličio *Srbijavoz* na privremenoj stanici u Subotici.

Na zatvorenom oknu putničke blagajne – sve do danas – stajala je informacija o radnom vremenu koja uvelike podsjeća na onu o posjetu bolesnicima u *Alanu Fordu*. Dakle: »radno vreme (od 25. 06. 2024. do 05. 07. 2024.) 20.00 – 08.00; pauza 21.00 – 21.30, 02.00 – 02.15«!

Dođete li, recimo, u neko gluho doba dana – a to je razdoblje od osam ujutro do osam navečer – osim iznenađenja, čuđenja i eventualnog bijesa nećete dobiti ništa

drugo, jer nema nikakve dodatne informacije o razlozima ovakvog radnog vremena, a nedostatak znanja, poznato je to od davnina, najšire je polje za nagađanje, širenje propagande i straha, manipulaciju ili jednostavno za stari dobri »halo efekt« koji će patuljka s nosom slona za tili čas pretvoriti u slona s nosom patuljka.

Kako ni sami nemamo informacije o tome zašto putnička blagajna u Subotici u navedenom razdoblju radi isključivo noćnu smjenu, a kako smo i sami stvorovi sa svakodnevnih milijun grijeha (mišlju, riječju i djelom), neka nam u startu od Svevišnjeg Uprave *Srbijavoza* bude oprosteno što ćemo se poslužiti najnevinijim mogućim pristupom u ovakvim situacijama: bezveznim pitanjima s blagom primjesom zloće kako bi ona potaknula i druge na razmišljanje i kreiranje vlastite storije kada već od samog *Srbijavoza* nema nikakve informacije. Slobodni smo, dakle, upravu, ispostavu ili što već cijenjene firme upitati jesu li nesnosne vrućine koje ovih dana haraju našim područjem razlog što blagajnici rade isključivo treću smjenu? Je li sunce u limenoj bodi toliko upeklo u glavu blagajnicima da je prelazak na rad noću jedini izlaz? Ako je odgovor potvrđan, bravo! To je pravi primjer brige o zdravlju svojih zaposlenika. Ili pak: je li privremeni prijelaz na noćnu smjenu bio zapravo jedini izlaz zato što nema dovoljno zaposlenih, jer je netko možda na godišnjem odmoru? Ako je odgovor potvrđan, hmmm – bravo! Ali i onda ostaje pitanje zašto onaj drugi ne radi po danu? Ili pak:... Dobro, dosta. Potrudite se i sami, razvijajte svoje vijuge u traženju mogućeg razložnog odgovora. Ovo je prilika koja vam se pruža samo još danas.

Kako, međutim, svaka medalja ima i svoju drugu stranu, ostaje pitanje upravi, ispostavi ili što li već *Srbijavoza* jesu li prilikom donošenja ove odluke razmišljali i o interesima putnika? Sudeći po kratkoj i jasnoj informaciji zalijepljenoj na okno blagajne – očito nisu. Jer da jesu, građane bi blagovremeno obavijestili o promjeni radnog vremena putničke blagajne. Da jesu, prije donošenja ove nevjerojatne odluke, vjerojatno bi razmislili i o tome što ako nekom putniku nije najzgodnije doći u 2.20 noću ne bi li kupio kartu za vlak koji polazi prije ili poslijepodne istoga dana.

Ali, kako su odluke državnih institucija uvijek u rangu Božjih zapovijedi (o kojima se ni ne razmišlja, a kamoli raspravlja), svako dalje nagađanje i traženje logike u startu je besmisleno. Umjesto toga, ako postoji mogućnost ponavljanja nečega sličnog, jedan savjet *Srbijavozu* i jedan građanima. Prvima: ako je u bodi gdje je blagajna odveć vruće, kupite ventilator, a ako je hladno – grijalicu. Drugima: ako ste jučer planirali otići kupiti voznu kartu, odgodite odlazak za sutra. E, da: i pitajte ih zašto su radili noću.

Z. R.

»Bog nas želi sretne ovdje na zemlji, to je srž svakog poziva«

»Pred kraj studija u meni je odzvanjalo samo jedno pitanje: 'Hoću li biti sretan?' Danas, kada me mladi pitaju kako to da sam se odlučio baš na ovaj put, pitam ih upravo ovo pitanje, jer prije svega svaki poziv jeste traganje za onom pravom srećom koja je neprolazna«

Don Ivo Šokčić Subotičanin je koji je 22. lipnja zaređen za svećenika za Hrvatsku salezijansku provinciju svetog Ivana Bosca u Zagrebu. Tjedan dana kasnije ovaj mladi salezijanac služio je mladu misu u svojoj rodnoj župi Isusova Uskrsnuća.

»Još uvijek nisam svjestan što se točno dogodilo prije dva tjedna kada je nadbiskup don **Dražen Kutleša** položio svoje ruke i pomazao moje svetim uljem. Privikavam se na ovu veliku milost i postajem svjesniji svega pogotovo kroz sakrament ispovijedi. Služenje mise u mojoj Subotici bilo je ispunjeno emocijama i radošću. Lijepo je prisjetiti se djetinjstva provedenog tu i sada iz ove perspektive analizirati sva prijateljstva i poznanstva kroz koja je Bog djelovao sve ove godine i pripremao me na ovu misiju«, poručio je mladomisnik.

Poziv iz srednje škole

Don Šokčić potječe iz petočlane obitelji u kojoj je najmlađi. Uz roditelje **Mirka** i **Marinu**, odrastao je uz pet minuta stariju sestru blizanku **Mariju** i sestru **Ivanu**. Pohađao je OŠ **Matko Vuković** i Gimnaziju **Svetozar Marković**. Kako u šali kaže, djetinjstvo je proveo kao svaki drugi Hrvat Bunjevac u Subotici – igrajući folklor u HKC-u **Bunjevačko kolo**, svirajući tamburu u Subotičkom tamburaškom orkestru te crtajući u slikarskoj sekciji Perčić galerije. Nakon završene srednje škole upisao je matematiku na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu u Zagrebu. Prvi poziv na redovnički život kaže da je osjetio još u srednjoj školi, ali da ga je zanemario zbog prije zacrtanih ciljeva te da ga je Gospodin opet pronašao u studentskim danima.

»Prve klice poziva sežu u drugi razred srednje škole, kada sam nakon jedne duhovne obnove odlučio prisnije

živjeti svoju vjeru. Ne mogu točno reći da se dogodio neki trenutak, neka određena situacija u kojoj sam znao da je to, nego se poziv da iz bližega i prisnije slijedim Gospodina rađao malo-po malo upravo kroz molitvu. No, cijelu tu priču sam zanemario i nastavio slijediti svoje snove i ciljeve, od kojih je jedan bio studirati matematiku. U Zagrebu sam upoznao salezijance, koji su živjeli u neposrednoj blizini studentskog doma. Vrlo brzo uključio sam se u jednu od skupina – instruktore, grupu koja je pomagala

djeci u učenju. Kroz formativne susrete i upoznavanje sa salezijanskom karizmom i preventivnim sustavom nisam ostajao ravnodušan, bio sam sve više oduševljen salezijancima. Pred kraj studija u meni je odzvanjalo samo jedno pitanje: 'Hoću li biti sretan?' Danas, kada me mladi pitaju kako to da sam se odlučio baš na ovaj put, pitam ih upravo ovo pitanje, jer prije svega svaki poziv jeste traganje za onom pravom srećom koja je neprolazna. Bog nas želi sretne ovdje na zemlji, to je srž svakog poziva«, poručuje mladomisnik.

Dodaje on i kako mu je bilo teško odgovoriti na Božji poziv zbog vizije svoje budućnosti u kojoj je Boga ostavio sa strane, kao promatrača.

»Mi ljudi često imamo osobne projekte i viziju svoje budućnosti. Tako sam i ja zamišljao svoju budućnost, ispunjenu realiziranjem svojih želja i zacrtanih planova, stavljajući Boga sa strane kao promatrača, nekog tko mi je *jockey* kada zapadnem u neku nevolju. Kroz prniji život s Bogom shvatiš da On za tebe ima još bolji i ljepši projekt, a na tebi je odlučiti se što napraviti. U razlučivanju toga od velike je koristi neki redovnik ili svećenik, što je u mom slučaju bio jedan salezijanac koji mi je pomogao ukloniti sve predrasude i strahove koji su me priječili«, kaže don Šokčić.

Desetgodišnja formacija

Ovaj mladi salezijanac objašnjava kako je upravo u ovom redu Crkve pronašao sve ono što voli.

»Dugo vremena privlačilo me je redovništvo, ali i rad s mladima u školi. Saznavši da postoji red u Katoličkoj Crkvi kao kombinacija ova dva spoja me je oduševilo i privuklo. Bilo je potrebno ohrabriti se i odvažiti te reći: 'da, evo me'«, kaže don Šokčić.

Za salezijansku formaciju kaže on da je vrlo specifična i poprilično duga. Traje deset godina i sadrži različite faze u kojima se temeljito radi na četiri dimenzije: duhovnoj, ljudskoj, intelektualnoj i apostolskoj.

»U svakoj fazi formacije naglasak se stavlja na neku od dimenzija, no sve četiri su jednako bitne, i dobro je da se razvijaju ravnomjerno, te budu ujednačene. Nakon prednovicijata, slijedi novicijat i polaganje prvih zavjeta. Zatim dvije godine studija filozofije u Rimu na papinskom sveučilištu. Specifična je sljedeća faza, takozvana asistencija, odnosno pedagoška praksa, a nakon nje ide studij teologije ili neki drugi studij ukoliko se salezijanac odluči biti bratom laikom. U ovoj posljednjoj fazi se daju doživotni zavjeti«, priča don Šokčić.

Kako salezijanac ističe, na sazrijevanje i učvršćivanje duhovnog zvanja utječe više čimbenika. Objašnjava da sve funkcionira kao u jednoj vezi između dvije osobe: ako se ta veza zapostavi, ona se raspadne, tj. u redovničkom slučaju zvanje se izgubi. Kao ključnu osobu u životu redovnika ističe duhovnika, naročito u početnoj fazi formacije, te dodaje da su svaki formativni susret, rad na sebi, osobni projekt, zajednička i osobna molitva čimbenici očuvanja zvanja.

Povratak na Jarun

Za vrijeme koje trenutačno živi s Kristom don Šokčić kaže da je lijepo i izazovno.

»Čeka me ljeto ispunjeno kampovima, svaki tjedan s nekom novom skupinom mladih, gdje će naglasak biti stavljen na odmor, ali i na duhovni sadržaj prilagođen svakoj skupini. Pred nama su kampovi sa srednjoškolcima, studentima, krizmanicima, tj. osmašima, kao i drugi tjedan Ljetnog oratorija. Za nas salezijance susret sa živim Kristom su upravo ti mladi, kroz koje nam Bog progovara, stoga me naredno razdoblje jako veseli«, kaže don Šokčić.

Ističe on i kako je važno da ljudi njeguju svoju duhovnost tijekom cijeloga života.

»Kao što mladi čovjek razvija svoju intelektualnu dimenziju školovanjem, seminarima, čitanjem, ulaže u sebe i u svoje tijelo, želi biti u formi, isto to treba činiti i s duhovnom dimenzijom. Tužno je kada odrasla osoba, vrlo sposobna i uspješna, s izgrađenom karijerom, temelji svoj duhovni život na razini prvopričesnika. To se jako vidi kroz sakrament ispovijedi. Stari stil prenošenja vjere, kao što je vjeronauk, treba temeljitu reorganizaciju, nove metode i oblike pristupa. Mladi stvarno žele čuti o Bogu i ići protiv struje današnjice, a s druge strane to zahtijeva puno pripreme, rada, osmišljavanja novih programa i načina približavanja Boga mladima«, kaže don Šokčić.

Prema odluci salezijanske provincije don. Šokčić služiti će kao voditelj oratorija u zajednici na Jarunu (Zagreb).

»Zanimljiv mi je humor s Bogom, koji me je vratio tu, odakle je sve počelo. Djeca kojima sam prije desetak godina držao instrukcije iz matematike sada su odrasli ljudi s kojima surađujem i vodim neke nove mlađe generacije«, kaže mladi salezijanac iz Subotice.

J. D. B.

GODIŠNJI KONCERT HKPD "MATIJA GUBEC" 2024

Pozivamo vas na koncert folklornog odjela HKPD
"Matija Gubec" Tavankut,
koji će se održati 06.07.2024. u Domu kulture u
Donjem Tavankutu u 19.30 sati.

Gosti:

FA "Lisinski" Vinkovci

Srdačno vas očekujemo

Cijena ulaznice: 250din

Zavjetno-zavičajni dan u Vajskoj

»Bože, zaštiti nas«

HKU Antun Sorgg i župa sv. Jurja obilježili su u utorak, 2. srpnja, Zavjetno-zavičajni dan. Proslava je počela misnim slavljem koje je predvodio vlč. Stipan Bošnjak. Poslije misnog slavlja uslijedila je procesija s Gospinim kipom, koji je postavljen na postolje ispred crkve

Što se točno dogodilo u Vajskoj i Bođanima prije više od jednog stoljeća da su mještani odlučili jedan dan u godini potpuno posvetiti Bogu, zavjetovali se da toga dana neće raditi, da će postiti na kruhu i vodi, nije poznato, ali su se i u drugoj polovini prošlog stoljeća događale vremenske nepogode od kojih je stradalo selo, što je Vajštance dodatno potaknulo da stuju svoj *zavitni dan*.

»Sjećam se 1950. godine, od Vukovara je došlo nevrijeme. Toliko jako da je zvonik naše crkve okrenuo na jednu stranu. Stradala je naša crkva, ljudi su plakali. Nije dugo prošlo, već 1956. godine na selo se sručila tuča. Led je bio veličine jajeta i dobro se sjećam na svakom tom ledu bio je neki lik. I ljudi su rekli: moramo obnoviti zavjet. Ljudi su rekli: 'Bože, čuvaj našu hranu na njivama« i uzeli su 2. srpanj kao zavitni dan. Cijelo selo se okupljalo u crkvi, svi su se molili: 'Bože, zaštiti nas'«, kazao je vlč. **Stipan Bošnjak**.

Od 2018. godine u proslavu *zavitnog dana* uz župu uključeno je i HKU *Antun Sorgg*, koje je u nastavku proslave priredilo u dvorani osnovne škole kulturno-umjetnički program. Sudjelovali su gosti iz Hrvatske KUD *Seljačka sloga* iz Gajića i KUD *A. G. Matoš* iz Tovarnika, HKC *Bunjevačko kolo* iz Subotice, HKUPD *Matoš* iz Plavne i domaćini članovi HKU *Antun Sorgg*.

»Otvoreni smo za suradnju, otvoreni smo za kulturne razmjene, želja nam je da se integriramo u svaku lokalnu zajednicu, da doprinesemo razvoju i da budemo ono što uistinu jesmo: mostovi suradnje s drugim narodima. Isto tako želimo biti most suradnje s Hrvatskom kako bi kroz različite projekte i ovi prostori mogli biti bolji za suživot«, kazao je ministar za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog **Tomislav Žigmanov**.

Osim njega, proslavi Zavjetno-zavičajnog dana prisustvovali su dužnosnici Općine Bač, načelnici općina iz Hrvatske, predstavnici ZKVH-a i DSHV-a.

H. R.

Priskakanje vatre u Tavankutu

Drag običaj iz naroda

U povodu blagdana sv. Ivana Cvitnjaka (24. lipnja), u subotu, 29. lipnja, ispred etno salaša *Balažević* u Tavankutu organizirano je *priskakanje vatre*. Ovaj običaj godinama unazad njeguje mjesno HKPD *Matija Gubec*, a menadžer za kulturu u ovom Društvu **Ivica Dulić** pojašnjava zašto je ove godine on održan na Petrov.

»Običaj koji se tiče priskakanja vatre razlikuje se od sela do sela. U selima se to radilo na svakom čošku jel po šorovima. Što se tiče dana održavanja, moja mama mi je divanila da se vatra priskače baš na Petrov, a ima koji su kazli od Ivana do Petrova. U Tavankutu će kogod

kazat da se u nikim dilovima, šorovima, svako veče pet dana palila i priskakala vatra, a ima oni koji kažu samo jedno veče jel samo na Petrov, al danas niko neće kazat da se vatra pali na Petrov. Naše se Društvo trudi ovaj običaj njegovati na sv. Ivana Cvitnjaka, al ove godine smo u to vrime bili u Splitu, pa je zato to večeras.«

Vatru u najvećem broju preskaču članovi tavankutskog *Gupca*, ali i mještani i drugi posjetitelji (od 7 do 77 godina), a često tu budu i gosti, odnosno turisti sa strane. Konkretno, ovoga puta bilo ih je iz Zagreba i Splita. Svaki put ovdje je i ekipa Dobrovoljnog vatrogasnog društva Tavankut, koja do sada, na svu sreću nije morala intervenirati, ali je njeno prisustvo obavezno zbog paljenja vatre na velikoj vrućini, te zbog njenog gašenja na samom kraju programa.

Običaj *priskakanje vatre* tradicionalno se završava kolom, parovnim i ostalim igrama.

»Akcent bi tribo bit na parovnim igrama (kadgod ako bi cura dala momku vinčić od ivanjskog cvića s glave, znači da je tila igrat s njim), jel je kadgod cilj ovog događaja bio susretanje i upoznavanje mladi. Dosta je sad teško animirati mlade i važno nam je uopšte da dođu kako bi sačuvali ovaj običaj«, ističe Dulić.

Za paljenje i održavanje vatre zaduženi su bili Tavankučani **Stipan Sarić**,

Dužijanica 2024. – najava

7. srpnja – *Dužijanica u Bajmaku* – crkva sv. Petra i Pavla apostola – u 10 sati

13. srpnja – *Takmičenje risara* – njiva kraj crkve sv. Josipa Radnika u Đurđinu – u 6.30

14. srpnja – *Dužijanica u Žedniku* – crkva sv. Marka Evanđelista, Žednik – u 9.30

21. srpnja – *Dužijanica u Tavankutu* – crkva Presvetog Srca Isusova, Tavankut – u 10.30

24. srpnja – Postavljanje izloga u središtu grada za natjecanje aranžera izloga – Subotica – tijekom dana

27. srpnja – Natjecanje u pucanju bičevima – njiva kraj crkve sv. Josipa Radnika u Đurđinu – 18 sati

28. srpnja – *Dužijanica u Maloj Bosni* – crkva Presvetog Trojstva u Maloj Bosni – u 10 sati

– Konjičke utrke *Dužijanica* – Gradski hipodrom, Subotica – 14 sati

od 29. srpnja do 9. kolovoza je radionica čišćenja žita i pletenja vijenaca – dvorište župe sv. Roka, Subotica

1. kolovoza – Izložba slika s XXVII. Međunarodne likovne kolonije *Bunarić* – HKC Bunjevačko kolo, Subotica – 19 sati

od 1. do 3. kolovoza – XXVIII. Međunarodna likovna kolonija *Bunarić* – HKC Bunjevačko kolo, Subotica

4. kolovoza – *Dužijanica u Đurđinu* – crkva sv. Josipa Radnika, Đurđin – 10 sati
– *Dužijanica u Mirgešu* – dvorana Mjesne zajednice Mirgeš – 18 sati

te član Savjeta MZ Tavankut i dugogodišnji predsjednik MO DSHV-a u ovom selu **Tomica Vojnić Mijatov** koji je tu prisutan unazad više godina.

»Lipo je kad se osvežavaje naši običaji. Ovo je jedan narodni običaj koji nema veze s virom, al je kadgod po našim šorovima zabavljao ljude i od tog se stvarala pripovijetka, komedija, ljudi su se radovali. Priskakanje vatre je u litnje dobo, vrime risa, pa je bila i igranka. Lipo je što su tavankutski *Gubec* i UBH *Dužijanica* osvežili sićanja na kadgodašnja vrimena. Što se tiče moje uloge, tokom godine ostavljamo ogrizine (ostaci od kukuruzovine), brižno i čuvamo za ovaj dan. One su se i kadgod palile kod priskakanja vatre. Potpalim vatru i dodajem nove snopove da bi je održao i uvijek je dosta lip plamen. Kad je manji, onda je priskaču manja dica. Ko dite sam čuo za priskakanje vatre, al kod nas u šoru u Maloj Bosni u to vrime to nije bio običaj, to se radilo kadgod prija. Ode su u tom pridnjačili Čikerija i rubni dilovi Tavankuta. Divanilo se da se to radilo da se otiraju buve, šuga, onda za dobar rod, različito se tumačilo«, pojašnjo je Vojnić Mijatov.

I. Petrekanić Sič

Toster bar – priča o dobrom burgeru

Na kraju ljudi su uvidjeli kako je ovo nešto drukčije, trudimo se i educirati ljude o drukčijim vrstama hrane i njihovoj pripremi. Rekao bih kako je kvaliteta na kraju pronašla svoj put do pravih ljudi

Nezaobilazno mjesto u bogatoj gastronomskoj ponudi Novog Sada svakako je i *Toster bar*, mjesto koje je napravilo pravu malu burger revoluciju u ovom gradu. Njihov stav da burgeri nisu samo običan *fast food* već sofisticirana hrana namijenjena gurmanima s neograničenim mogućnostima za kreativnost u pripremi i kombinaciji okusa je polako, tijekom deset godina, privlačio sve više Novosađana među kojima je vjerovatno i nemali broj onih koji su u ovom lokalitetu probali svoj prvi pravi burger. Vlasnik ovog prvog burger bara u Novom Sadu je **Toni Marinković**, rođeni Splitsanin koji je tu pronašao svoj novi dom. Trenutno posjeduje tri lokala u Novom Sadu s 35 zaposlenih.

»Ranije sam se bavio pokerom – nisam ga igrao, već sam radio kao event menadžer. Zbog posla sam često putovao, a u isto vrijeme moja supruga **Maja** i ja smo htjeli da se uozbiljimo i dobijemo djecu«, započinje svoju priču Marinković.

»*Toster* kao brend nije moj – *Toster* je postojao prije mene, moj bivši partner **Goran Janičijević** je otvorio *Toster* u Radničkoj ulici, u sklopu e-gimnazije kao *fast food* i zamišljao je to kao neku priču gdje će stvoriti fuziju američkog burgera i pljeskavice. Tako je nastao i *Toster* kao ime, on je nudio više vrsta pljeskavica u puter lepinji koja se tostirala«.

Tajna Tostera

Tajna popularnosti *Tostera* uvijek je bila njihovo nastojanje u spoju domaće i američke kuhinje, koja je privukla i Tonijevu pozornost.

»Kada sam došao u Novi Sad, živio sam u blizini Radničke. Ja sam to probao i oduševio sam se jer je bilo drugačije od svega drugog i ispostavilo se da je on dobar drugar jednog mog prijatelja s pokera. U nekom

trenutku – budući da nije imalo smisla da budem roditelj koji će biti po mjesec dana van kuće – predložio sam da se udružimo i tako smo otvorili lokal u Zmaj Jovinoj. Budući da sam dosta putovao, vidio sam kako se u Europi popularizira cijeli taj fazon gurmene. Dakle, ne *McDonalds* ili *Five Guys*, nego su se počeli pojavljivati manji restorani od desetak stolova koji nude kvalitetne burgere. Njemu se svidjela ideja i tako smo krenuli.«

Lokal u pasažu (u Zmaj Jovinoj) je funkcionirao dosta dobro, ali postala je otežavajuća okolnost što je postalo previše skućeno.

»Generalno se događalo da ljudi vikendom stoje u redovima da sjednu, a mi nismo držali rezervacije jer je zbog

same gastro kulture u Srbiji to bilo neizvedivo – recimo ljudi rezerviraju pa se ne pojave ili kasne, a tebi taj stol stoji prazan. Nismo pošto-poto htjeli otvoriti lokal, imao sam neku viziju i onda se 2019. pružila mogućnost da uzmemo i ovaj lokal u Njegoševoj ulici u koji stane preko 100 ljudi«, priča Toni.

Novi izazovi

Prema Tonijevim riječima, korona je promijenila navike ljudi. Iako su prvobitno imali stalno pun restoran, znatno se povećao broj ljudi koji naručuju hranu, što je donijelo nove izazove.

»Pokušavamo se malo *urestorianiti* – ali nastojimo ostati u nekom našem okviru *americane*. Ubacili smo sendviče s cjeplanim mesom i različite *steakove* u restoran. Ta ponuda važi samo u restoranu i ne može se uzeti preko dostave. Ljudi koji su ranije izlazili do grada da bi pojeli burger danas češće naručuju iste. Imamo jako specifičnu klijentelu, gotovo 75 % naših gostiju su programeri. Oni su jednostavno takvi karakterno, ne žele ni s kim pričati, žele dvaput kliknuti i da im hrana dođe.

Morali smo proširiti meni jer ovakva mjesta gube restoransku bitku – ali gube i u dostavi, jer je pizza uvjerljivo hrana broj 1 u svijetu po narudžbinama. Po meni je to suludo, suludo mi je i koliko ljudi jedu dostavu jer ta hrana jednostavno ne može biti ista kao u restoranu, prije svega zbog tog putovanja koje ta hrana prijeđe. Kvaliteta je tu i nebitan parametar, cijena i blizina restorana su ono što ljudi prvo gledaju kada poručuju. Stoga, moramo ići u korak s vremenom i planiramo otvoriti još jedan lokal koji bi pokrивao dio Novog Sada od Bulevara Evrope poput Novog naselja, Telepa i Delinara», kaže on.

Najpopularniji dani za posjetiti *Toster bar* su svakako vikendi zahvaljujući njihovim burger specijalima koji su svakog tjedna drugačiji i unikatni.

»Gledamo da se ne ponavljamo, nastojimo uklopiti nešto nesvakidašnje – na primjer jedna od prvih kombinacija koje smo ponudili bila je francuski *brie* sir, majonez s tartufima i grilovana kruška. Petkom najavljujemo specijal, a služimo ih subotom i nedjeljom. Ideja je da napravimo *loyalty card* za vjerne goste – kojom bi ostvarivali popust i imali bi priliku uzeti specijale petkom«, navodi Marinković.

Kada si u nečemu prvi

Od starta *Toster bar* prati svjetske trendove u gastronomiji. Stoga su njihove namirnice lokalne i sezonske.

»Ta politika je postala zastupljena u posljednjih 20 godina. Od starta surađujemo s istom mesnicom i s istom pekarnicom. Bavimo se kuhinjom koja je američka, stoga neke stvari moramo prilagoditi. *Gelose* definiramo kao fuziju srpske pljeskavice i američkog burgera, zato možete pronaći u meniju dvije vrste mesa. Ta fuzija se ispostavila kao idealna za naše tržište jer ljudi su ovdje jednostavno naučili na drugačiju vrstu pripreme mesa. Od 1. veljače smo centralizirali kuhinju, tako da kada otvorimo treći lokal, neće biti važno jeste li naručili u centru ili na Telepu, naši burgeri će biti uvijek isti. Ponosan sam na to što više od 10 godina radimo s istim ljudima i što održavamo kvalitetu.«

Prema Tonijevim riječima, kada si u nečemu prvi – ti krojiš tržište.

»Kada smo otvorili, naš klasik burger je koštao možda 240 dinara, a pljeskavica u najboljem mjestu u gradu je bila možda 130 dinara. Ljudi su naravno imali otpor prema tome, jer nije im bilo jasno zašto bi dali više novca za nešto što je slično. Ipak, na kraju ljudi su uvidjeli kako je ovo nešto drukčije, trudimo se i educirati ljude o drukčijim vrstama hrane i njihovoj pripremi. Rekao bih kako je kvaliteta na kraju pronašla svoj put do pravih ljudi«, ističe on.

Toster bar također često organizira i humanitarne akcije. Svakog ponedjeljka u suradnji s *Fondacijom Tate Novosađani* dio novca od svakog prodanog burgera ili pljeskavice ide onima kojima je to najpotrebnije.

Ivan Benčik

Foto: Dejan Beoković

Foto: Dejan Beoković

***Lijepa lica dobre književnosti!
Nova knjiga u nakladi NIU »Hrvatska riječ«***

Knjiga se može nabaviti u NIU »Hrvatska riječ« po cijeni od 400 dinara.

Izložba Melinde Šefčić u Zagrebu

ZAGREB – U zagrebačkoj Galeriji Karas u utorak je otvorena izložba *Fragmentacija* vizualne umjetnice **Melinde Šefčić** (podrijetlom iz Subotice). »Melinda Šefčić

u svom novom radu bavi se problematikom identiteta – ja u svom tijelu i asimilacijom jedinke s novim životnim okruženjem – moje tijelo u svijetu. Univerzalna percepcija žene koja više nije mlada, a još nije ni stara, često se nalazi u nekom limbu. Nema više one lepršavosti i zabave koje mladost nosi, a mudrost se tek nazire. Što činiti onda? Kojem smjeru se okrenuti, kamo poći, za kojim postulatima se voditi?«, navodi u tekstu o izložbi **Tena Razumović Žmara**. Izložba je otvorena do 23. srpnja.

Somborski indeks Ivana Gutmana

SOMBOR – Izložba *Somborski indeks* akademika **Ivana Gutmana** bit će otvorena u četvrtak, 11. srpnja, u Muzeju podunavskih Švaba. Otvaranje je u 18 sati. Autorica izložbe je **Milka Ljuboja**, muzejska savjetnica povjesničarka Gradskog muzeja Sombor. Izložba se priređuje povodom Dana znanosti, a moći će se pogledati do 31. srpnja. »Ime našeg grada Sombora poznato je širom svijeta, a prihvaćeno je i u svjetskoj znanosti zahvaljujući

akademiku prof. dr. Ivanu Gutmanu, rodnom iz Sombora. Tijekom ljeta 2020. godine Gutman je razradio kemijsku teoriju u okviru koje se pojavljuje jedna nova veličina, topološki indeks kojem je dao ime *Somborski indeks*. Ako želite saznati i dobro razumjeti što je *Somborski indeks*, čekamo vas na otvaranju izložbe«, navodi se u najavi. Prigodom otvorenja izložbe akademik Gutman održat će predavanje o ovoj temi.

Kolonija slamarki u Tavankutu

TAVANKUT – HKPD *Matija Gubec* i Galerija prve kolonije naive u tehnici slame organiziraju u Tavankutu XXXIX. saziv Prve kolonije naive u tehnici slame. Otvaranje kolonije bit će održano idućeg petka, 12. srpnja, na

etno salašu *Balažević*, s početkom u 19.30 sati. Kolonija će trajati osam dana, a završni program je u subotu, 20. srpnja, u 19.30 sati na etno salašu *Balažević*.

Takmičenje risara u Đurđinu

ĐURĐIN – *Takmičenje risara* bit će održano u subotu, 13. srpnja, u Đurđinu, na njivi pokraj crkve sv. Josipa Radnika. Program počinje u 6.30 sati. U pitanju je jedna od najatraktivnijih manifestacija subotičke *Dužijance* koju organizira UBH *Dužijanca*. Cilj programa je prikazati kako se nekada radio ris, uz natjecanje u košenju žita, te druge etnografske sadržaje.

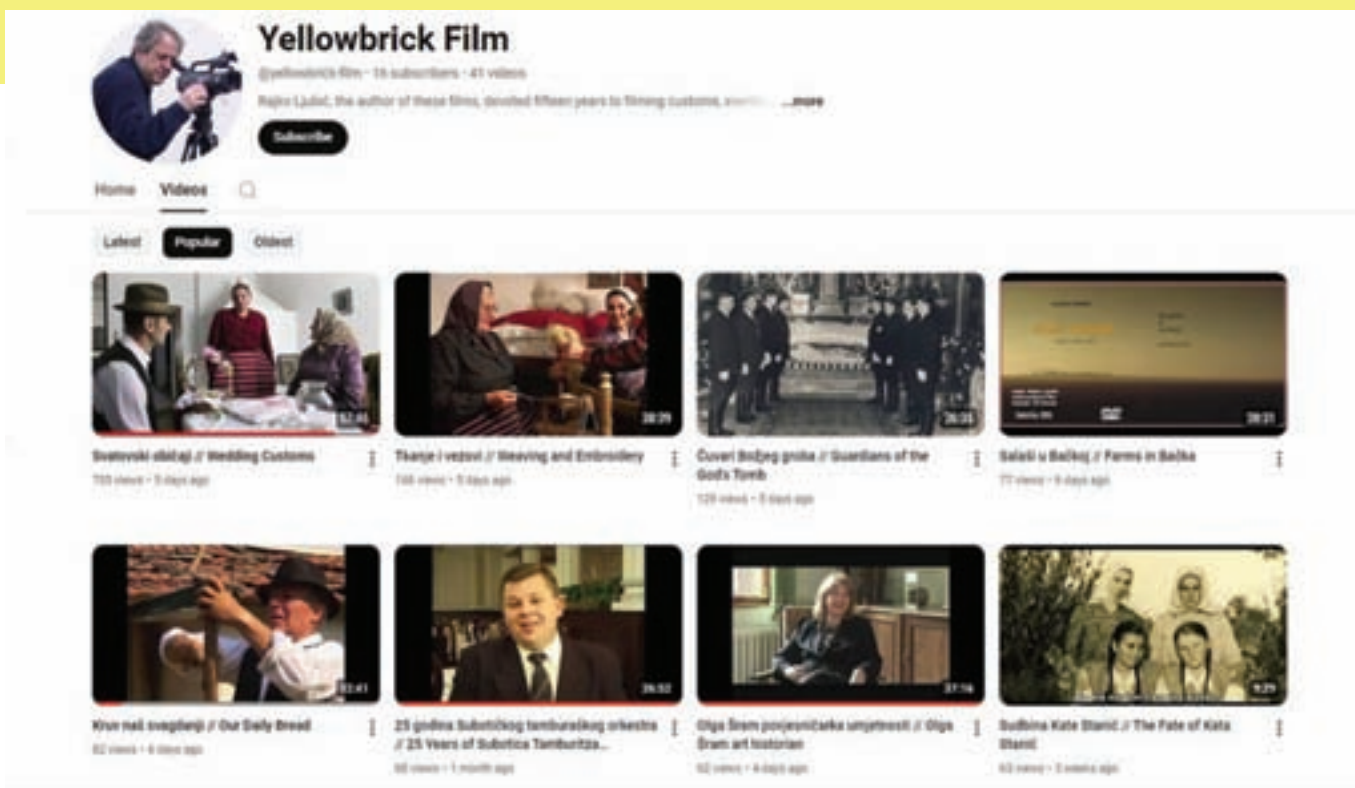
Hrvatski izvođači na EXIT-u

NOVI SAD – Poznati glazbeni *Exit* festival održava se i ove godine na Petrovaradinskoj tvrđavi u periodu od 10. do 14. srpnja. Novi Sad će još jednom biti domaćin poznatim svjetskim glazbenicima, među kojima se ističu Black Eyed Peas, Gucci Mane, **Carl Cox**, **Tom Morrelo** i Black Coffee. Kao i prijašnjih godina, na festivalu će nastupiti i izvođači iz Hrvatske poput Baby Lasagne, Urban & 4, Ide Prester & Lollobrigide, Grše, Kukusa, Ki Klopa. Više informacija na www.exifest.org.

Filmovi Rajka Ljubića dostupni na internetu

Bunjevačka videoteka na Youtubeu

Na kanalu »Yellowbrick Film« možete pogledati čak 41 film (dokumentarni, igrani pa i jedan animirani) u kojima je Rajko Ljubić zabilježio priče o poznatim osobama, tradicijskoj kulturi i povijesti bunjevačkih Hrvata

Filmski autor (redatelj, snimatelj, scenarist) iz Subotice **Rajko Ljubić** snimio je ukupno čak 41 film s temama vezanim za bunjevačke Hrvate u Bačkoj. O velikoj većini tih filmova pisali smo na stranicama našeg tjednika, no ono što je mnogo važnije: sada su oni dostupni svima na samo par klikova. Ljubić je, naime, sve svoje filmove postavio na platformu *Youtube* na kanalu pod nazivom *Yellowbrick Film*. Ovo je prilika da ostvarenja dobiju novu publiku, ali i da ih ponovno (koliko god puta žele) pogledaju oni koji su ih već gledali ili sudjelovali (ispred ili iza kamere) u njima.

»U vremenu dominacije video sadržaja, kada se knjige i novine sve manje čitaju, vjerujem da vrijedi imati ovakav jedan arhiv filmova o bunjevačkim Hrvatima, zato sam ih i podijelio na internetu. Primjerice, moj film *Božić na salašu*, koji je netko već ranije postavio na Youtube, ima 35 tisuća pregleda«, kaže na početku razgovora Ljubić.

Od dokumentaraca do igranih filmova

Ljubićev bogat »bunjevački« opus čine različite vrste filmova. Najviše ih je dokumentarnih, od portreta pozna-

tih личности do filmova koji se bave etnološkim temama ili poviješću bunjevačkih Hrvata. Kada je riječ o osobama, u taj segment spadaju filmovi o **Ivanu Antunoviću**, **Balintu Vukovu**, **Matiji Poljakoviću**, **Ciliki Dulić Kasiba**, akademiku **Anti Sekuliću**, **Jakovu Kopiloviću**, **Stipanu Šabiću**, **Ani Bešlić**, prof. **Beli Gabriću**, **Ivanu Tikvicom Pudararu**, **Peri Tumbasu Haji**, **Beli Duranciju**, **Vojslavu Sekelju**, **Olgi Šram**, **Ceciliji Miler** i **Kati Stantić**.

U niz etnoloških ostvarenja spadaju: *Božić na salašu* (za koji je nagrađen na Festivalu etnološkog filma u Beogradu), *Uskrs u Subotici*, *Dužijanica*, *Tri slamarke, tri djevojke*, *Kruv naš svagdanji*, *Salaši u Bačkoj – njihov nestanak*, *Čuvari Božjeg groba*, *Tkanje i vezovi*, *Svatoski narodni običaji Hrvata Bunjevaca u subotičkom kraju*. Snimao je i igrane filmove, kratke poput *Vrepčije gnijzdo* (po pripovijetki **Jakova Kujundžića**), *Jeka mog djetinjstva* i *Đuga* (po pričama **Luke Štilinovića**) i *Sve arende u sluge Ente* (prema priči **Tomislava Žigmanova**), do dugometražnog igranog *Roko i Julia* (po motivima **Shakespeareova Romea i Julije**). Neki filmovi bavili su povijesnim događajima kao što je *Vrijeme otkupa*, koji govori o nemilosrdnosti agrarne reforme, ili *Pivaj, Bačka, veselo ra-*

denog prema priči **Milivoja Prčića** o Nogometnom klubu *Bačka*. Također, autor je i animiranog filma *Čukundidino zrno ora*, prema pripovijetki Balinta Vujkova. Po lokaciji priče, kao jedini izvan Subotice, izdvaja se *Sto godina Karmelićanskog samostana u Somboru*, a na svoj način specifičan je i *Priča o nožu* (koju priča Bela Duranci).

Žanrovski prvijenci

Kako Ljubić ističe, snimio je prvi dugometražni dokumentarni film o bunjevačkim Hrvatima *Božić na salašu*, prvi dugometražni bunjevački film *Roko i Jula* i prvi animirani bunjevački film *Čukundidino zrno ora*.

»Kad god sam prikazivao neki film, a nekad je to bila i Velika vijećnica Gradske kuće, dvorane su bile pune, nekad se stajalo i sa strane. To je zato što ovakvi filmovi nisu postojali u našoj zajednici i ljudi su dobro reagirali

na njih. To mi je omogućilo da dobijem povjerenje ljudi da mi izidu u susret kad sam išao na teren raditi neke nove filmove«, navodi Ljubić.

Ove filmove Ljubić je snimao najvećim dijelom od 2001. do 2015. godine. Izuzetak su samo dva ostvarenja iz 90-ih godina: *Balint Vujkov sakupljač narodnih pripovjedaka* iz 1993. te *Uskrs u Subotici* iz 1994. godine.

»U to vrijeme sam radio na TV Novi Sad i jednostavno nije bilo filmova o Hrvatima Bunjevcima. Bio je jedino dokumentarac *Slamarke divojke Ive Škrabala* iz 1970. godine. Prvi film sam snimio o Balintu Vujkovu uz pomoć jedne mađarske fondacije, s time sam mogao malo putovati kroz Mađarsku i razgovarati s Balintovim pripovjedačima. U filmu *Uskrs u Subotici* snimili smo ljude i običaje na starim, autentičnim salašima. To mi je dalo zamaha da nastavim praviti takve etnološke filmove, jer sam shvatio da ima ljudi koji se izravno sjećaju starijih vremena ili o tome znaju iz priča *majki i didova*«, kaže Ljubić.

Međutim, sredinom 90-ih godina, Ljubić s obitelji odlazi u Kanadu, gdje je i dalje nastavio raditi na filmu. U Suboticu se vraća nakon petolistopadskih promjena 2000. godine. Tada počinje intenzivno snimati filmove o bunjevačkim Hrvatima te prvih godina snima i po pet-šest ostvarenja godišnje.

Žuta kocka

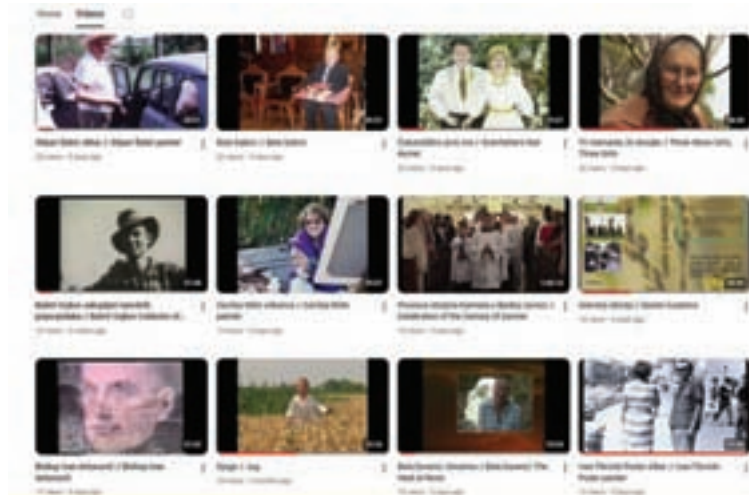
Naziv kanala *Yellowbrick film* (žuta kocka) dobio je ime po »žutim kockama« kojima je nekad bila popločana ulica (danas Đure Đakovića) u kojoj je Rajko Ljubić odrastao.

»Snimao sam filmove s ljudima koji imaju što poručiti. Neke od njih mislim da sam spasio od zaborava a neki su, nakon filmova, postali priznatiji, poput slikarice naive Cilike Dulić Kasiba«, pojašnjava on.

Brojni suradnici

Kako napominje, ovih filmova ne bi bilo bez njegovih brojnih suradnika.

»Tijekom rada na ovim filmovima uspio sam angažirati veliki broj ljudi. Prvi moj suradnik bio je snimatelj **Zvonimir Sudarević**, a njegov sin **Martin** glumi u nekoliko igranih filmova. Od najveće pomoći bila mi je obitelj Piuković, koji su i glumili, osiguravali rekvizite, davali i ideje za filmove, bez njihove pomoći siguran sam da ne bih mogao ostvariti ovakav broj filmova. Zatim je tu bio **Alojzije Stantić**, neumorni sakupljač raznoraznih priča i predmeta iz povijesti. Treba spomenuti i **Martina Gabri-**

ća s Gornjeg Verušića i **Gabrijelu Mačković** s Čikerije, na čijim smo salašima snimali neke od filmova«, priča Ljubić.

Dio sredstava za svoje filmove osiguravao je na natječajima Grada Subotice i AP Vojvodine, a trpio je i kućni budžet njegove obitelji pa je tako, kako u šali kaže, njegova supruga postala prva producentica filmova u bunjevačkim Hrvatima.

Danas je Ljubić u mirovini i ne planira snimati ništa novoga. Za kraj razgovora poziva potencijalne gledatelje da se pretplate (subscribe) na kanal *Yellowbrick film*, da kliknu »sviđa mi se« ili »ne sviđa mi se« ikonice, kao i da svoje dojmove ostave u komentarima te tako možda i nadopune ove od zaborava spašene »bunjevačke« priče.

D. B. P.

Izložba fotografija u Monoštoru

»U reljefima tradicije bečara«

»U reljefima tradicije bečara« naziv je projekta KUDH-a *Bodrog* iz Monoštora koji za cilj ima podizanje svijesti o važnosti i popularizaciju muškog lika Šokca, kao nositelja osnovnih crta identiteta i obiteljskih vrijednosti šokačkih Hrvata. Ovim se nastavljaju projektne aktivnosti udruge koje su u prethodne tri godine bile usmjerene na promociju ženskog identitetskog kruga, monoštorskih Šokica (*Tradicijska u zrcalu Kraljica*).

»Ukoliko su Šokice bile te koje su ponajviše pridonijele kanonizaciji narodne nošnje općenito kroz probiranje, čuvanje, obnavljanje, predstavljanje, odijevanje i vrednovanje narodne nošnje kao bitnog dijela povijesti bačkih Hrvata Šokaca, onda je muški dio bio onaj četvrti stup nositelja identiteta i potrebe da se ostane na svojoj zemlji hraniteljici. U tom smislu žene su u svojim zajednicama bile te koje su činile narodnu nošnju i lik Šokice subjektom i objektom društvenog sjećanja

bačkih Hrvata Šokica, a muškarci nositelji i čuvari crta identiteta i obiteljskih vrijednosti«, navodi autorka projekta »U reljefima tradicije bečara« **Anita Đipanova Marijanović**.

U sklopu projekta, u mjesnoj crkvi sv. Petra i Pavla priređena je i istoimena izložba fotografija. Fotografije velikog formata prikazuju specifičnost života Šokca koji je prikazan u različitim aspektima životnog i kalendarskog ciklusa. »Modeli« su članovi Muške pjevačke skupine *Bodroški bečari* koja djeluje pri KUDH-u *Bodrog*.

Za izbor modela, nošnje i scenografije zaslužni su **Nikola Čutura i Miljana Kovač Gladović**, a fotograf je bio **Đorđe Radev**.

Pokrovitelji projekta »U reljefima tradicije bečara« su Grad Sombor i Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

U Subotici predstavljena nova izdanja *Leksikona podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca*

Od L do M

Leksikon podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca kapitalni je i višegodišnji projekt Hrvatskog akademskog društva, a u Subotici je u utorak, 2. srpnja, održano predstavljanje 15. i 16. sveska te leksi-kografske publikacije.

Petnaesti svezak *Leksikona* obuhvaća slova L, Lj i dio slova M (M-Mal) te sadržava 165 priloga. Kako je kazao glavni urednik *Leksikona* **Slaven Bačić**, i u ovome svesku obrađene su brojne značajne osobe iz prošlosti i sadašnjosti, a kada je riječ o Subotici i oko-

lici, posebno su zanimljivi Mačkovići (arhitekt i gradski inženjer **Titus Mačković**, slikarica i grafičarka **Ange-la (Angelina) Mačković**, povjesničar i arhivist **Stevan Mačković**...) i predstavnici Malagurskih (prosvjetni i kulturni djelatnik i književnik **Ivan Malagurski Tanar**, glazbeni pedagog **Lazar Malagurski**...). Od istaknutih osoba, spomenut je i nogometaš i olimpijac **Luka Lipošinović**, suradnik *Leksikona* prof. **Đuro Lončar**, književnica **Marija Lovrić**, filmski autor **Rajko Ljubić**, pa i hollywoodski glumac **Béla Lugosi** čija je majka bila iz obitelji **Vojnić**. Ovaj svezak obrađuje i više toponima s predznakom »mala/mali«: Mali Bajmok, Mala Pešta, Mala Bosna, Mali Bereg, Mali Madaroš ili Mali Palić.

Šesnaesti svezak *Leksikona* obuhvaća završni dio slova M (Malj – Mu) i ima blizu 272 članka. U ovom svesku subotičkoj publici zanimljive su obrađene osobe iz obitelji **Mamužić**, **Marcikić**, **Matković**, **Merković**, **Miković**, **Milanković**, **Milodanović**, **Mukić**... Tu su primjerice i natuknice o Mirgešu ili Mlaki kao i jedan broj etnografskih pojmova (maske, mastalundžije, Materice, Mikulaš, mladenci i dr.).

Ravnatelj Povijesnog arhiva Subotica **Stevan Mačković** naveo je kako su neke obitelji dale više generacija za-služnih pojedinca. Tako su iz familije Mandić u *Leksikonu* predstavljeni učitelj i preporoditelj **Mijo Mandić**, njegov sin, kulturni i prosvjetni djelatnik **Barnaba** te unuk, arhitekt **Mijo**. Kada je pak riječ o Matijevićima, tu su subotički gra-donačelnik **Stipan Matijević** i njegov sin odvjetnik **Lazar Matijević**. U *Leksikonu* su svoje mjesto našli i atletičar i partizanski borac **Jovan Mikić Spartak** i njegov otac, učitelj i školski nadzornik **Aleksandar**. Zastupljeni su i Hrvati koji nisu rođeni na ovim prostorima, ali su tu ostavili traga, poput ekonomista i sveučilišnog profesora **Mije Mirkovića**.

Predsjednik HAD-a **Mato Groznica** ukazao je kako se projektom *Leksikona*, koji traje već dvadeset godina, ov-dašnja hrvatska zajednica legitimira u općoj hrvatskoj kul-turi kao i u Srbiji. Dodao je i da se prešla polovica abeceda-rija, a radi se i na sljedećem, 17. svezku, koji će obrađivati slova N, Nj i O.

Svi dosadašnji svesci *Leksikona* dostupni su i u pdf for-matu na internetskoj stranici HAD-a – www.had.org.rs.

D. B. P.

Hodočasnici nade

Plenarna skupština Savjeta biskupskih konferencija Europe pod nazivom *Hodočasnici nade*. Za *sinodalnu i misionarsku Crkvu*, održana je u Beogradu od 24. do 27. lipnja na poziv mons. dr. **Ladislava Németa**, beogradskog nadbiskupa i potpredsjednika CCEE.

Rad, započet pozdravom beogradskog nadbiskupa i apostolskog nuncija u Srbiji, mons. **Santo Gangemija**, nastavljen je razmatranjem situacije u Europi, koju su opisali u izvješćima mons. **Mariano Crociata**, biskup Latine i predsjednik Komisije biskupskih konferencija Europske unije (COMECE), mons. **Noel Treanor**, apostolski nuncij u Europskoj uniji, mons. **Marko Ganci**, promatrač Svete stolice pri Vijeću Europe. Tijekom skupštine predsjednici komisija CCEE predstavili su aktivnosti i programe svojih komisija.

Novi pastoralni impuls

U svom govoru mons. **Gintaras Grušas**, nadbiskup Vilniusa i predsjednik CCEE, podsjetio je na otvaranje novog sjedišta CCEE u Rimu, koje ima za cilj ojačati suradnju i razmjenu europskih biskupa među sobom i sa Svetom stolicom kako bi se dao novi pastoralni impuls i ekumenski poticaj, posebno u jubilarnoj godini i za vrijeme sinodalnog puta.

Pripremajući se za drugu sjednicu Sinoda o sinodalnosti, predsjednik Grušas fokusirao se na ulogu koju tijela

na razini kontinenta i biskupske konferencije mogu imati kako bi sinodalnost živjela i rasla. On je također predstavio i inicijative koje CCEE provodi na ekumenskom polju: ažuriranje Europske ekumenske povelje, potpisane zajedno s Konferencijom europskih crkava (CEC) 2001. godine, čija bi nova verzija trebala biti potpisana u Nedjelju Božanskog milosrđa 2025., godine u kojoj se datum Uskrsa poklapa za sve kršćane; i prvi sastanak s Upravnim savjetom Stalne konferencije istočnih pravoslavnih crkava u Europi (OCE).

Na kraju je pozvao sve da se pripreme za Jubilej koji je sada pred nama kako bi »to bio događaj milosti za naše zajednice i naše zemlje i prilika da svjedočimo da je Krist jedina nada za čovjeka«.

Kardinal **Robert Francis Prevost**, prefekt Dikasterija za biskupe, imao je izlaganje na temu *Dimenzija evangelizacije i misije Crkve u Europi*, gdje se polazeći od događaja posljednjih nedelja, osvrnuo na europske izbore i globalne krize, koje uključuju rat u Ukrajini i na Bliskom istoku.

Polazeći od vizije vremena sv. Avgustina, za prefekta Dikasterija za biskupe, ključ je gledati u utjelovljenje Isusovo, koje se živi u euharistijskom slavlju i prenosi u svakodnevni život, vodeći računa o siromašnima, migrantima, ljudima u potrebi, ali prije svega »provodeći u djelo način ljubavi svojstven za Isusa Krista«.

Uloga biskupskih konferencija

Prof. vlč. **Jozef Sajer**, pastoralni teolog, održao je izlaganje na temu »Praedicate Evangelium (Propovijedati Evanđelje). Posljedice i implikacije za biskupske konferencije i kontinentalna tijela«. Analizirajući tekst novog apostolskog ustava koji je papa **Franjo** proglasio 2022., a koji regulira funkcije i zadatke tijela kurije, profesor Sajer predstavio je novu ulogu biskupskih konferencija, s kojima bi kurijalni dikasteriji bili pozvani da imaju redovniju suradnju i provode inicijative.

Tijekom rada skupštine, za novog generalnog tajnika CCEE na petogodišnji mandat izabran je vlč. **Antonio Amirati**, do sada zamjenik generalnog tajnika i portparol CCEE. On preuzima mjesto vlč. **Martina Mihaličeka**, koji je bio generalni tajnik od 2018. godine. Biskupi su izrazili zahvalnost vlč. Martinu za njegovu dostupnost i njegov rad ovih godina u službi Crkava koje su u Europi.

Značajan je bio susret članova CCEE s patrijarhom Srpske Pravoslavne Crkve Njegovom svetošću **Porfirijem**.

Dana 21. rujna 2024. godine, a povodom Međunarodnog dana mira, biskupi obnavljaju poziv na molitvu za žrtve rata i za mir u Ukrajini, Svetoj zemlji i Sudanu.

Sljedeća plenarna skupština bit će održana u Lisabonu od 8. do 10. listopada 2025. godine.

Izvor: Beogradska nadbiskupija

Blagdan blažene Marije Petković

Na blagdan blažene Marije Petković u utorak, 9. srpnja, bit će služena sveta misa u subotičkoj župi sv. Roka u 18 sati. Misa će biti zahvalno slavlje župnika mons. **Andrije Anišića** za 40 godina svećeništva i 30 godina župničke službe u župi sv. Roka.

Misu će predvoditi p. **Marijan Steiner**, isusovac u zajedništvu s okupljenim svećenicima.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Isus se čudi našoj nevjeri

Kršćanski život izložen je brojnim kušnjama. Vjernik neprestano mora raditi na sebi i svom odnosu s Bogom. Inače upada u vjersku rutinu, koja ga zapravo udaljava od Boga; postaje slab da se odupire kušnjama i izazovima, te prestaje biti svjedok Evanđelja u svijetu. Ovonedjeljnu Božju riječ možemo shvatiti kao opomenu da se preneimo iz vjerske rutine, da poradimo na sebi. Možda se trebamo zapitati nad svojim odnosom s Bogom, jesmo li se od njega udaljili upravo zbog stava da smo mu blizu i da ne trebamo ništa poduzimati.

Oni što poznaju Isusa

Evanđelist Marko piše kako je Isus došao u svoj zavičaj i poučavao u sinagogi. A oni koji su poznavali od ranije njega i cijelu njegovu obitelj pitali su se odakle njemu to da tako govori. Zato, piše sv. Marko, Isus u tom kraju nije mogao učiniti niti jedno čudo (usp. Mk 6,1-6). Oni koji su ga dočekali u njegovom kraju mislili su da ga poznaju bolje nego što su ga zapravo poznavali. Zato su odbacili ono što je govorio, te nisu vjerovali. U svim drugim mjestima, gdje Isusa nisu od prije poznavali, ljudi su otvorena srca primili ono što je govorio, prepoznali su u njemu nešto drukčije, što nemaju drugi učitelji; prepoznali su u njegovoj riječi Božju riječ. A ovi koji misle da ga znaju odbijaju prihvatiti ono što je drukčije u njegovom govoru. On je za njih drvodjeljin sin, te ne žele da bude nešto drugo. Pa tako i ostaje, na njihovu štetu.

Ljudsko poznavanje stvari samo je djelomično, vrlo ograničeno, zato se ne smijemo na njega oslanjati jer Bog, iako djeluje u ljudskom ograničenom svijetu, djeluje na svoj neograničen način, tako da mi ne možemo mnogo toga shvatiti, ali možemo njegovo djelovanje prepoznati ako smo otvoreni za prihvaćanje Božje neograničenosti i neočekiva-

nosti. Evanđelist kaže da se Isus čudio njihovoj nevjeri te je napustio svoj kraj i otišao drugamo, gdje su bili otvoreni za njegovo djelovanje.

Vjera traži Boga

Mi često mislimo kako poznajemo Krista. Mislimo kako možemo predvidjeti njegovo djelovanje, kako nas naše ustaljene vjerske prakse drže dovoljno blizu njega. A on se čudi našoj nevjeri. Kao što su Isusovi suvremenici došli u sinagogu jer su i inače dolazili, ili jer su htjeli čuti što će to njihov poznanik reći, nisu zapravo došli s pravim razlogom, čuti Božju poruku. Vodila ih vjerska rutina ili ljudska radoznalost. I mi u našu crkvu često dolazimo iz tih ljudskih razloga, koji nas priječe susresti Boga na pravi način. Dolazimo iz običaja, osjećaja dužnosti, iz raznih vrsta radoznalosti, ili iz želje da susretnemo neke drage ljude koji će isto tu doći. A jedini motiv zbog kojega bismo trebali dolaziti jest susresti Boga, s pažnjom osluhnuti što nam poručuje, a sve ostalo ostaviti po strani.

I onda toliko molimo, toliko idemo na misu, a sve ostaje neuslišano. Zato jer nemamo pravu vjeru u svom srcu. I Isus nam se čudi, jer tu smo, u crkvi, jer u našoj ruci stoji krunica, jer izgovaramo tolike molitve. A sve je to uzalud ako nemamo vjere. A vjera prije svega traži Boga, vjera želi prepoznati njegovo djelovanje, čuti njegovu riječ. Ona Boga ne ukalupljuje u ljudska skromna i ograničena znanja nego je otvorena za njegovu bezgraničnost. I tada se događaju čuda. A čuda nisu samo naše uslišane molitve, nego mnogo više od toga. Bog za nas priprema uvijek mnogo više i mnogo ljepše nego što možemo poželjeti i od njega zatražiti. Zato odbacimo sve što znamo i što očekujemo kada je Bog u pitanju, i vjera će nam otvoriti srca, a i oči, da prepoznamo Boga u svojoj blizini.

Žetva nekada

Vršalica

Vršalice su u Sombor stigle krajem XIX. stoljeća. Prvi kombajn kupila je Zemljoradnička zadruga Sombor 1958. godine, a prvi kombajner bio je Franja Krajniger

Vršalica Sombor, 1951.

Ovogodišnja žetva počela je znatno ranije nego prijašnjih godina i čini se preko noći žitna polja pretvorena su u strnjike. Klasove žita progutali su moćni kombajni koji za sat ovrše 10 pa i do 20 hektara. Tako je sada, a sve do sredine prošlog stoljeća još se kosilo ručno i vršilo konjima. Veliki napredak bio je dolazak vršalica, koje su se na somborskim njivama pojavile krajem XIX. stoljeća. No, prošlo je još dvadesetak godina dok se vršalice nisu »odomaćile« i na somborskim bunjevačkim salašima. Prvo su vršalice stigle na velika imanja, a prvi je u Somboru kupio zemljoposjednik **Károly Esztergámi**, a poslije njega **Stipan Džinić**.

Prve vršalice bile su na parni pogon, a kasnije ih je pokretao traktor.

Ručna kosidba

No dolazak vršalica nije poljoprivrednike oslobodio teškog posla, a to je kosidba žita. I dalje se kosilo ručno. Oni s manje zemlje kosili su svoje žito sami, a oni imućniji za taj posao angažirali bi risare. Veće gazde imale su svoje

risare koji su kod njih radili svake godine. Bili su siromašniji salašari ili su dolazili iz šokačkih sela. Radilo se od jutra do navečer, a posao se prekidao samo u podne za *užnu* (ručak). Ako je njiva bila blizu salaša, išlo se kući na užnu, a ako je bila dalje u ataru, *užnalo* se na njivi, na snopovima pokošenog žita. Poslije užne, ako je ona bila na njivi, kratko se odmaralo u hladovini bagrema, a ako je bila na salašu, odmaralo se na kolima u šupi. Odmor je trajao kratko. Samo pol sata, a onda se opet nastavljalo raditi sve do zalaska sunca. Kući se išlo tek kada se snoplje poveže i ograbi pokošeni dio. Trajalo je to nekoliko dana.

Ali do vršidbe je trebalo još nešto uraditi: dovesti žito kući. Radilo se od ranog jutra, na mobu. Žito se vozilo konjima i paorskim kolima, a kako bi se moglo što više nатовariti stavljale su se pomoćnice, a voz vezao pajvanima.

Vršalica je bilo tek nekoliko, pa se moralo čekati, ali da bi svi bili zadovoljni obično je vršalica jedne godine kretala s jednog kraja salaških naselja, a naredne godine s drugog.

Stroj koji opslužuje 20 ljudi

Dolazak vršalice bio je važan dan. Uređivao se salaš, krečilo, čistila avlija, pripremale bačve s vodom. Klopavanje kotača stroja koji je vukao vršalicu čulo se i prije nego što bi vršalica stigla blizu salaša. Domaćin je vršalicu iza koje su išli radnici čekao ispred kapije.

Vršalica je dolazila na salaš ujutru i smješтана je između snopova pokošenog žita. Opsluživalo ju je više

Bankut

Na somborskim njivama sijala se do Prvog svjetskog rata *brdska pšenica*. Nove sorte bile su *leganj* i *profilik*, a 30-ih godina prošlog stoljeća stigla je sorta *bankut*. Bila je znatno bolja i što se tiče kvalitete i prinosa i do pojave hibrida najviše se zadržala u proizvodnji.

Ljudi. Prvi je s kamare pokošenog žita snoplje bacao na *treš*, onaj koji je prihvaćao snoplje rezao je užad i bacao snoplje po snoplje u vršalicu. Na jednoj strani curila je pljeva, koja se skupljala na jednoj ponjavi i nosila u *plivaru* koju je imao svaki salaš. Slama se nosila na mjesto gdje će biti sadjevena kamara. Za žito koje je curilo iz vršalice podmetali su se komesni džakovi. Puni džakovi, koji su obično imali oko 50 kilograma, mjerili su se i nosili istresati na tavan ili u ambar.

Na vršalici je moralo raditi i do 20 ljudi. Vlasnik vršalice obično nije radio, ali je nadgledao posao. Radilo se od ujutru do navečer, a vršalica se gasila smo u vrijeme *užne*. *Užnalo* se u avliji, u hladovini, odmorilo malo i opet nastavljao posao. Do zalaska sunca. Uvijek je bilo straha hoće li posao prekinuti kakvo nevrijeme s kišom i tučom, a i vršalicu su već čekali drugi pa je posao trebalo što prije završiti. Radnici nisu plaćani u novcu već u ušuru, odnosno žitu.

Kod onih imućnijih posao se nije mogao završiti u jednom danu, pa je na salašu ostajala ne samo vršalica već i radnici. Spavalo se u *pokučaru*, u šupi na kolima, čardaku.

Zemljoradnička zadruga u Somboru prve traktore kupila je 1956. godine, marke *Ferguson 28*. Ukupno 25 traktora dobili su poljoprivrednici, kooperanti u Nenadiću, Malom Beču, Bezdanskom putu... Prvi kombajn zadruga je kupila 1958. godine. Bio je to domaći kombajn proizveden u zemunskoj tvornici *Zmaj*. Vozio ga je **Franja Krajniger**. U prvoj godini rada rekord mu je bio 45 tona žita po danu rada. No, kupnja prvog kombajna ne znači da je prošlo vrijeme vršalice, još dugo se na salašima čekala vršalica. Sve do kraja 60-ih godina, kada su konačno naporan posao kosidbe i vršidbe preuzeli kombajni *džakaroši*.

Z. V.

O prezimenima bačkih Hrvata (LXXXIII.)

Firanj

Obitelj **Firanj** izvorno je slovačka. Doseljena je u Sombor u drugoj polovini 18. stoljeća. Početkom 1770-ih Firanji se javljaju kao posjednici u Rančevu (po istraživanjima **M. Stepanovića**). Vremenom su se stopili s lokalnim bunjevačkim stanovništvom, s kojim su dijelili vjeru i običaje. Iz ovog roda poteklo je više predstavnika koji su značajni, kako za povijest bačkih Hrvata Bunjevaca tako i kulturu Sombora. Prije svega to su **Alojzije Firanj**, kulturni djelatnik iz Sombora i **David Firanj**, ravnatelj Gradskog muzeja Sombor. Od povijesnih ličnosti izdvajaju se **Antun Tunča Firanj** (1906. – 1962.) i **Stipan Firanj** (1901. – 1973.), koji su zahvaljujući nasljednicima najbolje istraženi.

Stipan Firanj

Stipan i Antun su bliski rođaci. Zajednički su im pradjed i prabaka, **Franjo Firanj** i **Matija Kaić**. Stipan je posjedovao *kaštelj* i više od stotinu katastarskih jutara zemlje na Bezdanskom putu. Primjenjivao je suvremene metode u poljoprivredi. Imao je svoju vršalicu. Osim poljoprivrede, bavio se i stočarstvom. Poslije Drugog svjetskog rata izgubio je uslijed nacionalizacije veliki dio zemlje i cijeli stočni fond. Međutim, uspio je zadržati *kaštelj*. Bio je društveno aktivan. Bio je član uprave *Bunjevačkog kola* u Somboru. Prešao je u Hrvatsko kulturno društvo *Miroljub* odmah kada je osnovano 1936. Njegova genealogija izgleda ovako: **Josip** i **Katarina Sečenji** (vj. 27. X. 1817.); **Franjo** i **Matija Kaić** (vj. 17. XI. 1841.); **Aleksandar** i **Estera Raić** (vj. 6. XI. 1876.); **Šime** i **Justina Firanj** (vj. 27. X. 1897.)

Antun Firanj

Antun Firanj je posjedovao 96 katastarskih jutara zemlje i *kaštelj* na Gakovačkom putu. Bavio se poljoprivre-

dom i stočarstvom. Poslije Drugog svjetskog rata izgubio je veliki dio zemlje. Poslije prve agrarne reforme zadržao je 35, a nakon druge 17,5 jutara. Porodični *kaštelj* prešao je u vlasništvo tvrtke *Somboled*, koja ga je preuredila u upravnu zgradu. Antunovi potomci su podigli obiteljsku kuću preko puta *kaštelja*. Njegova genealogija izgleda ovako: **Josip** i **Katarina Sečenji** (vj. 27. X. 1817.); **Franjo** i **Matija Kaić** (vj. 17. XI. 1841.); **Antun** i **Kata Bošnjak** (23. X. 1867.); **Pajo** i **Kata Bošnjak** (26. X. 1906.)

Šima Firanj

Stipanov otac **Šima Firanj** bio je također društveno i politički aktivan. Sudjelovao je u radu *Bunjevačkog kola* od njegovog osnivanja 1920. Godine 1921. javlja se kao jedan od potpredsjednika društva. Kasnije je bio član Upravnog odbora društva (1939.). Također je bio odbornik mjesne organizacije Bunjevačko-šokačke stranke (1920.). Kasnije (1925.) je bio član Vojvođanske pučke stranke, koju je predvodio **Blaško Rajić**. U svakodnevnom govoru je običavao reći: »Ne idite samo tako na blind (na slijepo)«.

Bošnjaci i Firanji

Firanji su uz Bošnjake igrali centralnu ulogu u radu *Bunjevačkog kola* u Somboru tijekom 1920-ih. Nakon neuspjeha Vojvođanske pučke stranke na izborima u siječnju 1925. Firanji su podržali **Antuna Bošnjaka** u njegovoj politici kompromisa s Narodnom radikalnom strankom u Somboru. Međutim, pregovori A. Bošnjaka s radikalima nisu polučili značajnijeg uspjeha, o čemu je pisao Josip Palić: »Kako je poznato jedna od glavnih tačaka sporazuma između radikala i g. Antuna Bošnjaka bila je postavljenje jedne bunjevačke ličnosti na mjesto podgradonačelnika. – To mjesto je sada i popunjeno sa jednim Srbinom, sa gradskim senatorom gosp. Gjorgyem Cvejanovim. – I ako je ličnost gosp. Cvejanova nama vrlo simpatična, vidi se kako su radikali ozbiljno smatrali sporazum sa g. Bošnjakom. Šta vele nato Bošnjaci i Firanji? Mi mislimo, da je taj sporazum bio ozbiljan, ali g. Bošnjak i njegova familijarna grupica nije imala sposobnog i dosta kvalifikovanog čovjeka na to mjesto«.

Palić dalje piše: »Na sazvanoj glavnoj godišnjoj skupštini u Bunjevačkom Kolu na 2. februara 1926. bilo je prisutno svega 16 muških i 26 ženskih osoba. Dakle nisu otišli na njegov poziv ni od njega naimenovani novopečeni općinari, već samo njegova rodbina, Firanji i Bošnjaci. Pošto ova 'velika skupština' u svojim junačkim redovima nije imala sposobnu ličnost, izabrali su za predsjednika gosp. gradskog senatora Stipana Stolšić, koji o tomu ništa nije znao pošto također nije bio prisutan, te se odmah na tu visoku čast i zahvalio, jer nije bio voljan izvlačiti iz blata Bošnjakove taljige u Bunjevačkom Kolu« (Neven, 11. II. 1926.).

Volimo kazalište

USonti je od 1. do 7. lipnja ove godine održan festival *Nedelja pozorišta*. Ovo je bila deseta obljetnica manifestacije koju organizira dramski studio CEKOSA-a. CEKOS (Centar za kulturu i obrazovanje Sonta) je osnovan 2014. na inicijativu profesora književnosti **Nikole Dobrijevića**. Prvi festival održan je 2015. godine. Od tada je odigrano oko 70 predstava kako profesionalaca, tako i amatera, najviše omladinaca i djece. Glumačke trupe dolaze i iz drugih zemalja, te je tako festival kazališta postao međunarodni.

U našem selu su ljudi vesele čudi skloni igrokazima i upriličavanju tradicionalnih običaja na sceni. Tako se u crkvenim knjigama može naći da je prvi grožđe bal (također vrsta igrokaza) održan 1928. godine, a o kazališnoj predstavi *Genoveva* (odigranoj u prvoj polovici četrdesetih godina) postoji fotografija i kratak zapis (autor moja malenkost). Postoje još mnoge fotografije s kazališnih predstava u izvođenju sončanskih amatera okupljenih u dva KUD-a – KPZH *Šokadija* i OKUD *Ivo Lola Ribar*. One su se održavale, a tako je i danas, najviše u zimskom periodu kada više nema puno posla na njivama.

Predočena fotografija je jedna od takvih i na njoj je scena »Razgovor« iz predstave *Tu je negde sreća*. Predstava je izvedena 29. studenog 1967. godine, režirao ju je tada srednjoškolac **Đuro Grubješić**, a glumci su također srednjoškolci u dobi od šesnaestak do dvadeset i malo više godina. Ovo nije bila organizirana dramska trupa, već grupa školaraca koja je putovala vlakovima u Apatin i Sombor u školu. Objručke su prihvatili uloge, jer su već imali iza sebe dosta

pročitanih knjiga, usmjeravani su pravilno od strane učitelja (u osnovnoj školi u Sonti su se često organizirale kazališne predstave za djecu) i profesora, i točno su znali što znače »daske koje život znače«. Oni koji su srednju školu pohađali u Somboru jednom do dva puta mjesečno su gledali predstave u somborskom kazalištu te su s radošću prihvatili poziv mladog redatelja Grubješića, školskog prijatelja.

Na fotografiji su (s lijeve na desnu stranu) **Ruža Miloš** (rođena 1949.) u ulozi stanodavke za studente i **Pavka Šokac** (rođena 1948.) u ulozi susjede u posjetu.

O početku proba se dugo dogovaralo. Mladost, entuzijazam, iskorak iz svakidašnjih okvira života i pripreme su tekle u veselom raspoloženju svaki dan. Probe su održavane navečer, jer je trebalo naučiti školsku zadaću i održati dobre ocjene u školi. Ukoliko bi se pokvario uspjeh u školi, roditelji su stavljali zabranu na glumu.

Nakon probi koje su održavane u Domu kulture, izlazili smo na stepenište ispred doma na ulici, pjevali, recitirali i ponavljali tekst. Ta jesen 1967. bila je kao izmišljena. Konoplja se sjekla po lijepom vremenu i mirisalo je selo na nju. Kukuruzi su se brali također u optimalno vrijeme. Mjesečina, škripa nabreklih zaprežnih kola, rzanje umornih konja, pjesme sa seoskog razglasa i misli da si u svome selu, u svome domu i da stvaraš nešto lijepo su vjerojatno utjecali na divnu predstavu s mnogo puta ponavljanim ovacijama publike.

Fotografiju je snimio 29. XI. 1967. godine u Sonti (Dom omladine) **Mato Adin, Blef**.

Ruža Silađev

»Baština koja spaja!« – studijsko putovanje u Požegu

Prekogranični projekt Hrvatske čitaonice iz Subotice

U okviru Programa prekogranične suradnje između Hrvatske i Srbije za 2024. godinu, kao zajednička aktivnost projekta »Baština koja spaja!« partnera Hrvatske čitaonice iz Subotice i Požeško-slavonske županije, dvadesetero djece koja su protekle školske godine postigla zapažene rezultate na natjecanjima u nastavi na hrvatskom jeziku iz Subotice i okolice boravilo je od 26. do 28. lipnja 2024. godine na studijskom putovanju i upoznavanju s ovom hrvatskom županijom. Tijekom tri dana, koliko je trajao program, učenici su u pratnji volontera i predsjednice Hrvatske čitaonice **Bernadice Ivanović** posjetili neke od kulturnih ustanova ovoga kraja. Tako su vidjeli Interpretacijski centar *Terra Panonica* i Muzej bećaraca u Pleternici, Gradsku knjižnicu Požega,

Muzej grada Požege i Požešku kuću u Požegi, Kuću Panonskog mora u Velikoj te Državnu ergelu lipicanaca u Lipiku, a bilo je vremena i za zabavu u Aqua parku *Shhhuma* u Velikoj. Na svim lokacijama učenici su se upoznali s povijesnim informacijama na moderan i interpretacijski način. Također, posjetili su i Požeško-slavonsku županiju

gdje je djecu i vodstvo Hrvatske čitaonice iz Subotice primila županica **Antonija Jozić** i pročelnica Upravnog odjela za obrazovanje, kulturu i sport **Sunčica Bajić**.

Umrežavanjem, razmjenom iskustava i znanja te upoznavanjem djece s baštinom u matičnoj domovini na edukativan, kreativan i prijemčiv način ispunjeni su ciljevi projekta na očuvanju, prezentaciji i njegovanju

jezika, narodnih običaja i starih obrta te očuvanju i razvijanju nacionalne svijesti i tradicijske baštine s posebnim naglaskom na razvijanje, očuvanje i njegovanje zajedništva i duha međunarodne tolerancije kod djece i mladih.

Osim ove zajedničke aktivnosti, studijskog putovanja u Požeško-slavonsku županiju, projektom »Baština koja spaja!« predviđena je i kupovina opreme za oba partnera. Realizaciju cjelokupnog projekta »Baština koja spaja!« u sklopu programa prekogranične suradnje između Hrvatske i Srbije za 2024. godinu financira Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije Republike Hrvatske.

B. I.

Bunjevačko kolo i Sorgg na Malim vezovima

Mali folklorši HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice i HKU-a *Antun Sorgg* iz Vajske sudjelovali su na 58. Đakovačkim vezovima. Osim u svečanom mimohodu, imali su i nastup u Strossmayerovom parku. Na ovoj poznatoj manifestaciji tradicijske kulture sudjelovala je ukupno 31 dječja skupina iz Hrvatske i inozemstva.

Hrckov spomenar

ZOVEM SE: **Sergej Skenderović**

IDEM U ŠKOLU: OŠ *Matija Gubec*, Tavankut – 1. a razred

IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: nogomet, slikanje i plivanje

VOLIM: ići na more

NE VOLIM: kad mi brat dira igrice i sve ispritska

U SLOBODNO VRIJEME: volim crtati i igrati *play station*

NAJ PREDMET: likovna kultura

KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: slikar

Too Optika

DR. TOOTH

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga.
Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem višenamjenski poslovni prostor u BiH, RS Srpska, Istočno Sarajevo u centralnoj gradskoj »A« zoni na šetnici Dr. M. Lazića, veličine 100 m² + 35m², idealan za predstavništvo kompanija, organizacija ureda ili automatskih kazina iz Srbije, Hrvatske, Mađarske. Kontakt email: lindov@yahoo.com ili viber: +964-781-891-68-75.

Prodaje se trobojni plug (14 cola) obrtač *regent* fiksno s predplužnjacima i 2 crtala i 2 kotača u radnom stanju (2.200 eura). Telefon: 064-228-11-00.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

SOMBOR - Prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025-5449220; 064-2808432.

Potrebne njegovateljice s europskim papirima za njemačku agenciju. Prijava na zdravstveno osiguranje dok radite. Ne plaćate proviziju. Plaće su za slabije znanje njemačkog jezika od 1.500 eura, a za bolje od 1.800 pa više.
Ja sam uz vas 24 sata dok ste na šteli. Sva pitanja i prijave možete poslati putem WhatsAppa ili Vibera. +381-63-708-05-60. Budite i vi dio našeg tima. Jovanka

Prodajem poljoprivredno zemljište, parcele broj 33565/1 i 33564 k.o. Donji Grad, za 8.500 eura/jutro. Kontakt 064/3758889.

Izdajem u najam poslovni prostor – 320 m², uži centar – Apatin – Ulica svetog Save 25
Pogodno za auto salon ili trgovinu. Ukupna površina s dvorišnim dijelom – 700 m²
Tel: 063/738-97-85

Prodajem njivu u Mišićevu površine 2 katastarska jutra, 14.000 eura. Informacije na telefon 064/300 76 14.

Prodajem nepokretnost površine 4.516 m² u Rudanovcu u okviru Nacionalnog parka »Plitvička jezera«, po cijeni od 165.829,00 eura. Informacije na telefon 063/888 71 34.

Prodajem mrežice za mlade voćke 270 komada, veličine 56 cm x 20 cm. Cijena 30 din/kom. Telefon: 064/9738601.

Pokrajinsko tajništvo za urbanizam i zaštitu okoliša, temeljem članka 10. Zakona o procjeni utjecaja na okoliš (*Službeni glasnik RS*, br. 135/04 i 36/09), objavljuje

OBAVIJEST

o podnijetom zahtjevu za odlučivanje o potrebi izrade studije o procjeni utjecaja na okoliš

Nositelj projekta PD »MAJNAM PRO« – doo Subotica, Ulica Vladimira Majakovskog 23/2, Subotica, podnio je zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na okoliš Projekta Eksploatacije pijeska kao građevinskog materijala iz ležišta »Čavolj« kod Subotice.

Podaci i dokumentacija iz zahtjeva nositelja projekta mogu se dobiti na uvid u prostorijama Pokrajinskog tajništva za urbanizam i zaštitu okoliša, Bulevar Mihajla Pupina 16, Novi Sad (prizemlje, ured br. 46), na telefon 021/4874690 ili na upit na adresu olivera.vucinic@vojvodina.gov.rs, natasa.knezevic@vojvodina.gov.rs i ana.crvenkov@vojvodina.gov.rs.

Svi zainteresirani u roku od 10 dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti svoje mišljenje u pisanoj formi na adresu Tajništva.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji

VAŽI DO 9. 7. 2024.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišća emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTi te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sat i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

U susret *Maratonu lađa*

Period godine koji posebno slavi ušće Neretve

Dok renoviranje stana polako ubija svaku energiju u meni, pokušavam se pribitati i koristim dan po dan. Teško je živjeti normalno kada ne znaš gdje ti je tenisica, a gdje četkica za zube, kada nemaš svoju kuhinju na raspolaganju, kada su ti stvari raspoređene u dvije garaže, tri susjedna stana, šupu i automobil koji je postao mnogo više od automobila. Ali, kažu da kukanje samo sve pojačava, pa prestajem.

Od svega sam pokušala pobjeći u veliki grad i u prijestolnici provela tri dana. Jesam malo ohladila glavu od majstora, ali od vreline nisam uspjela. Zapanjujuće je koliko tamo drveća i zelenila nedostaje. O daljnjim dojmovima neću pisati jer nisu vrijedni, a i želim ostaviti malo mjesta za Kopački rit. Znam da sam o njemu pisala nekoliko puta, ali uvijek se oduševim kada odem. Ono što me iznenađuje je odsustvo posjetitelja tamo. Ne znam zašto mnogo više ljudi tamo ne provodi vrijeme. Zapravo, to s manjkom ljudi ima i svoje prednosti jer onda imate više prirode za uživati u njoj, za sebe. Ono što me je još iznenadilo je i dosta zatvorenih dijelova onih pješačkih mostića. Po svemu sudeći, mnogi su dotrajali, ali se čudim da su prije sezone van funkcije. No, nisam imala koga pitati, pa neću prenositi polovične i neprovjerene informacije.

Nego, ono o čemu želim pisati je naravno ušće Neretve jer je ovo period godine kada se pripreme za *Maraton lađara i lađarica* zahuktavaju, a polako se planira i boravak tamo. Kao i svake godine, uvijek planiramo obići i nešto u okolici i upoznati taj dio još više. Istina je da nikada nije dovoljno dana za sve i da za samo sjedenje i uživanje u ušću treba odvojiti par dana, ali me želja za novim uvijek jako vuče.

Ove godine na popis stavljam geografski bliske odrednice i evo kako ta lista stoji za sada.

Bačinska jezera

Bačinska jezera, smještena nedaleko od grada Ploča na dalmatinskoj obali, predstavljaju pravi prirodni dragulj koji nudi jedinstven doživljaj svojim posjetiteljima.

Ovaj kompleks od sedam međusobno povezanih jezera privlači ljubitelje prirode, avanturiste i one koji traže miran bijeg od svakodnevnog života. Jezera su okružena bujnom vegetacijom koja stvara idiličan pejzaž. Pretežno su slatkovodna, a odlikuju se kristalno čistom vodom koja se prelijeva u nijansama plave i zelene boje. Ova prirodna oaza nudi stanište za mnoge vrste ptica i riba, čineći je savršenim mjestom za promatranje divljih životinja.

Bačinska jezera su pogodna za mnoge aktivnosti, od kojih bih ja izdvojila veslanje, plivanje, biciklizam i pješačenje. Mnogi ih izdvajaju i kao sjajnu destinaciju za ribolovce, ali ja se s tom aktivnošću još nisam uspjela povezati.

Park prirode Hutovo blato

Smješten na granici između Hrvatske i Bosne i Hercegovine, Park prirode Hutovo Blato jedna je od najvažnijih močvarnih zona u Europi. Ovaj park prostire se na više od 7.400 hektara i predstavlja dragocjeno prirodno stanište za brojne biljne i životinjske vrste.

Hutovo Blato je kompleks močvara, jezera i rijeka koji su povezani kanalima i napajaju se vodom iz rijeke Krupe, pritoke Neretve. Ova jedinstvena mješavina slatkovodnih i slanih ekosustava stvara bogatu bioraznolikost koja je prepoznata na međunarodnoj razini.

I ova predivna destinacija nudi mnoštvo aktivnosti i sadržaja. Na europskoj razini poznata je i vrlo popularna kada je promatranje ptica u pitanju. Negdje sam pročitala da je ovdje locirano oko 240 različitih vrsta. Iskreno, ja za ovaj park prirode nisam čula prije ovog istraživanja i voljela bih jedan dio dana provesti tu.

Posljednje na ovoj tjednoj listi mi je jezero Modro oko koje se nalazi blizu Rogotina i poznato je po svojoj karakterističnoj plavoj boji. Jezero je mirno i idealno za opuštanje i uživanje u prirodi.

Kako imamo još mjesec dana do utrke, moguće je da će se ova lista mijenjati, a što ćemo realizirati, saznat ćemo svi u izvještaju nakon maratona.

Gorana Koporan

Davor Aničić, šampion rekreacijske A Lige TK *Spartak*

Naslov koji mi puno znači

Finalnim susretima u jakosnim konkurencijama (A, B i C) klupske Lige teniskih rekreativaca u petak, 28. lipnja, u TK *Spartak* iz Subotice okončano je zanimljivo i nadasve atraktivno sportsko natjecanje u kojem je sudjelovalo 64 člana ovoga kluba. Budući da u tekućoj 2024. godini Subotica nosi oznaku Europskog grada sporta, i ovo natjecanje u organizaciji jednog od najuspješnijih sportskih kolektiva u gradu ušlo je u *summarum* sportskih događanja u godišnjem kalendaru. U velikom finalu, nakon borbi po skupinama, a potom i izlučnih duela (četvrtfinale, polufinale) za naslov pobjednika najjače A lige zaigrali su **Ivan Maličević** i **Davor Aničić**. Pred prepunom terasom klupskog кафеa pobijedio je Davor Aničić (6-1, 6-2), koji je u kraćem razgovoru odgovorio na nekoliko pitanja.

Što za Vas znači osvajanje naslova pobjednika rekreacijske A Lige TK *Spartak*?

Znači mi puno budući da je bilo vrlo jako i zahtjevno klupsko natjecanje koje je bilo masovno i trajalo je nešto više od dva mjeseca. Pripremao sam se intenzivno punih godinu dana, a pobjeda i naslov su potvrdili vrijednost i težinu uloženog truda.

Finalni susret je pratio veliki broj članova kluba, što je zbog brojnosti publike pomalo neuobičajeni dekor jednog rekreacijskog teniskog susreta. Jeste li imali tremu?

Niti najmanje, jer osobno volim kada ima što više publike uz teren, osobito kada su tu članovi kluba koji

Milan Vučković, predsjednik TK *Spartak*

Stručna europska delegacija koja je prošle godine izabrala Suboticu za Europski grad sporta, tijekom svoga posjeta našem gradu, među ostalim, bila je i na terenima TK *Spartak* u Dudovoj šumi. Bili su ugodno iznenađeni činjenicom kako tenis klub, pored velikog broja mladih tenisača i tenisačica svih starosnih uzrasta, ima i zavidan broj starijih članova – teniskih rekreativaca. Istaknuli su kako je ova činjenica, prema njihovim vrijednosnim kriterijima, izuzetno važna jer je primjerice 1 dinar uložen u sportsku aktivnost čovjeka starijeg od 35 godina u izravnoj proturazmjeri 100 dinara manje ulaganja u buduću medicinsku skrb. U tom smjeru i mi u Teniskom klubu *Spartak* nastojimo u sferu rekreacijskog tenisa uključiti ne samo bivše aktivne igrače nego i sve ostale koji se nikada prije nisu bavili ovim lijepim sportom. Želio bih naglasiti kako je tenis vrlo siguran sport za bavljenje u starijoj životnoj dobi (minimalna mogućnost ozljeda, bez izravnog tjelesnog kontakta i sl.), a najbolja potvrda je činjenica kako u članstvu, od više od stotinu rekreativnih tenisača, imamo više od trideset osoba starijih od 70 godina. Klupska liga koja je upravo okončana finalnim susretima u svim jakosnim skupinama objedinila je sudjelovanje 64 tenisača, a sredinom kolovoza započinje Liga teniskih parova u kojoj očekujemo još masovniji odaziv.

dobro poznaju i znaju vrjednovati dobar tenis. Rezultat je na koncu bio vrlo uvjerljiv za mene, a čini se kako je upravo puno gledalište možda malo impresioniralo moga protivnika Ivana.

U dosadašnjoj tzv. veteranskoj (rekreacijskoj) karijeri igrali ste na mnogo domaćih, ali i inozemnih turnira. Je li višegodišnje iskustvo pridonijelo Vašoj pobjedi, kako diljem tijeka ligaškog natjecanja tako i u samom finalnom duelu?

Pomoglo je. Svaki susret koji se igra na turnirskoj razini pridonosi iskustvu u svakom narednom teniskom ogledu. Također, sve protekle godine igranja na raznim turnirima donijele su snažnu podlogu za ovo finale naše klupske lige.

Kako osobno doživljavate aktivno bavljenje rekreacijskim sportom i u kojoj mjeri Vam tenis pomaže u životu i boljem djelovanju u poslovnim aktivnostima?

Sport je jako bitan faktor zdravoga života, a mogu kazati kako sam osobno tjelesno aktivan gotovo svakodnevno, i to ne samo na teniskim terenima.

Budući da ste i roditelj talentiranog djeteta koje aktivno trenira tenis u TK *Spartak*, doživljavate li tenis i kao svojevrsnu obvezu za buduću »kvalitetnu asistenciju« prilikom igranja s njim?

U svakom slučaju. Tenis je izuzetno kompleksan sport koji iziskuje ozbiljnu, zahtjevnju dugogodišnju aktivnost na raznim poljima, kako na samom terenu, tako i izvan njega. Što budem bolje i sâm igrao, to ću biti u prilici, na određeni roditeljski način, pomoći i svome sinu u njegovom igračkom razvoju.

Na koncu, nakon šampionskog pokala, kakvi su daljnji planovi u Vašoj teniskoj priči?

Singl liga u *Spartaku* je završena, a nastavljam s ligaškim natjecanjima u drugim gradskim klubovima. U međuvremenu imam namjeru odigrati i nekoliko inozemnih turnira (ITF i HUT), a slijedi nam i obrana dvostrukog uzastopnog naslova pobjednika u Ligi parova (partner **Bojan Leković**) koja bi trebala započeti sredinom kolovoza.

D. P.

Kup Borovik

Veslači HKUD-a *Vladimir Nazor* – *Salašari somborski*, treći put su sudjelovali na Kupu Borovik 23. lipnja 2024. godine. Kup Borovik je utrka neretvanskih lađa inspirirana *Maratonom lađa*. Utrka se vesla na jezeru Borovik, uz sudjelovanje posada iz doline Neretve kao i niza kontinentalnih ekipa.

»Imajući u vidu da je ovo prva utrka u sezoni, prema svemu prikazanom, možemo se nadati dobrom plasmanu i ostvarenim vremenima na ovogodišnjem *Maratonu lađa*. Posadu na ovogodišnjem Kupu Borovik činilo je 9 muških i 3 ženska člana, sa svojim prepoznatljivim cvijetom u kosi. Kao ekipa koja je odveslala 12 maratona, potrudili smo se da ove godine u lađi budu zastupljene majice sa svih dosadašnjih maratona. Da su veslači HKUD-a *Vladimir Nazor* ekipa koja je draga, kako veslačkim ekipama tako i samim organizatorima *Maratona lađa* pokazalo se nakon same utrke. U prelijepom ambijentu jezera Borovik imali smo sadržajne i obećavajuće razgovore s osječko-baranjskim županom, kao i s predsjednikom Udruge lađara Neretve, o načinima na koje mogu olakšati naš put u dolinu Neretve i o rješavanju problema s dotrajalom lađom za treninge«, izjavio je pročelnik sportske sekcije HKUD-a *Vladimir Nazor* iz Sombora **Gašpar Matarić**.

POGLED S TRIBINA

Wimbledon

Na terenima All England Lawn Tennis and Croquet Cluba u ponedjeljak je započeo glavni ždrijeb 137. izdanja najpoznatijeg teniskog turnira na svijetu – Otvorenog prvenstva Engleske u Wimbledonu. Najtrofejniji Grand Slam i najbolji tenisač svih vremena **Novak Đoković**, unatoč nedavnoj operaciji koljena, potvrdio je svoj nastup i borit će se za još jedan veliki naslov u svojoj bogatoj karijeri. Hrvatski tenis u pojedinačnoj muškoj konkurenciji predstavljat će jedino **Borna Ćorić**, dok će u igri parova nastupiti još tri hrvatske tenisača, ali s različitim partneri-

ma: **Mate Pavić**, **Ivan Dodig** i **Nikola Mektić**. U ženskom dijelu glavnoga ždrijeba igrat će dvije Hrvatice: **Donna Vekić** i **Petra Martić**. Uz tekuće Europsko nogometno prvenstvo u Njemačkoj, sljedeća dva tjedna planetarni sportski fokus bit će usmjeren i na glavni grad Velike Britanije, točnije najpoznatiji teniski gradić u njegovoj neposrednoj blizini. Svi hrvatski navijači uvijek se jednostavno moraju sjetiti nezaboravne 2001. godine kada je **Goran Ivanišević** osvojio pobjednički pokal u singlu, ali i 2021. godine kada su u igri parova trijumfirali **Mate Pavić** i **Nikola Mektić**. Hoće li ova 2024. donijeti neku novu radost ostaje nam vidjeti i pričekati sljedeća dva tjedna.

D. P.

Umotvorine

- * Bolje tražiti oprostaj nego dozvolu.
- * Tko ima volje, ima i načina.
- * Uspjeh je u suštini kulminacija neuspjeha.

Vicevi, šale...

U restoranu:

- Imate li divlju patku?
- Imamo običnu, ali možemo je iznervirati.

Žali se pacijent liječniku:

- Doktore, vidim točkice ispred očiju.
- Pa zar Vam naočale nisu pomogle?
- Pomogle su, sada se točkice bolje vide!

Mudrolije

- * Kreativni čovjek motiviran je željom da postigne, a ne željom da pobijedi druge.
- * Prvo te ignoriraju, onda ti se smiju, onda te biju i onda pobjeđuješ.
- * Velika je nesreća kad čovjek ne zna što hoće, a prava katastrofa kad ne zna što može.

Vremeplov – iz naše arhive

Srijemci Srijemu, 2014.

Didine pripovetke (iz knjiga Balinta Vujkova) Nisu osramotili kuma

U jednom selancetu bio mator momak. Pod jesen došo kum što ga držo na krštenju.

- Znaš ti da će sutra u komšijskom selu bit veliko mioljsko proštenje?
- Otkud bi znao kad nikad ni za pedalj nisam koracio iz našeg atara.
- E, sad ćeš koracit. I ti i onaj tvoj pamjak Mate.

I taj bio mator momak, pa kum veli:

– Vas dvojca ste ko da su vam pupkovi srasli. A ja imam u tim selu šogora, u njeg dvi udavače baš ko rođene za vas. Ja sam već i sredio da vas sutra čekaje na ugled. Sinko, čovičanski red je da se već oženite.

Momak oma smlatio uši:

– Nemojte, kume, ako Boga znate. Ubio ga Bog u grobu, so tim me vikom Boga amena nazlabo pokojni bačo, a so tim me i nana grize ko rđa. Kume, šta će svit kazat kad čuje da se ženidu ovaka dva matora keše?

A kum ko rođenim ditetu:

– Šta tu ko ima kazat? Kad u februaru nema vijavice, pa u marcu zagrdi, naš svit lipo kaže: kad Veljo ne veljuje, starac Marac opakuje. I gotovo. A kaže se lipo i to: matori konji pokrovce deru. Još i bolje kad se čovik ženi zrilom pamećom, a ne mlad i zelen.

Kad je kum toliko navalio, momak mora popušćat, al se još proba vadit iz nevolje.

– Al ne virujem – kaže – da ćete Matu saklonit na ženidbu.

Kum se nasmije:

– On me i poslo tebi, jel brez tebe neće.

Kum skrljušo momka u budžak, al ovaj će se još koprcat:

– Pa dobro, kume, al ja nemam šta obut, on nema šta obuć, ta ni čestit šešir da čelu pokrije. Kako će to izgledat?

Kum ko da je samo to čeko:

– Sve je to moja briga. Tebi ću dat nove novcate čizme za svetac, a Mati i šešir i ruvo. Šta misliš da bi moj obraz podno da se tamo sramotim s vama? Baš si mi to oto iz ustivi. Nemojte, pazi dobro, nemojte da me kako osramotite. To upamti ko Očenaš.

Drugi dan kum i uputi kako će nać šogorovu kuću i momci lipo krenu. Nisu dobro ni pošli kad se kumče siti:

– Mate, brate, ajdemo priko pašnjaka. Putom ćemo se uprašit do kolina.

– Imaš pravo, čizme su ko i obraz.

Kako zašli na pašnjak, kad naiđu na sasušene kravije lepanje. Tamo pasila marva, pa nagalebala na sve strane.

U njevim selancetu nije bilo pašnjaka, a kako su i kod kuće bili zalipljeni za zapećak, momci nikad nisu vidili sasušenu kraviju galebu.

– Mate, brate, šta misliš, jel ova lepanja ispala kome iz bućura?

A Mate:

– Mož bit, i drugi odan iđu na proštenje. A Bog zna, možda to i nije za ilo.

– Ja ću koštati.

– To nije luckasto. Samo ako možemo doznat šta je.

Uzo na prst, a kad zagrizo, zinio ko zgažen žabac:

– Mate, pa ovo je kravije govno. Fala Bogu, samo kad nisam zgazio u njeg s kumovim čizmama.

A Mate se prikristio:

– Niko nije ko dragi Bog. Zamisli kaka bi to sramota bila za tvog kuma.

Pričao Lojzija Šabić, Subotica

Pripovetke, 1998.

Rič po rič

Piše: Željko Šeremešić

Joj mrtavcu

Škula, fala Bogu, gotova. Kažu ko j' šta zavrudio taj to dobio. Ja se vala i nisam baš svagdi proslavio, al iz računa ni brigeša. Ne znam zašto, al dadi i majki račun najvažniji, a mene to paše. Iz računa najbolji u škole. Prvo misto digod sam bio, ovdal do državnog, kako b' rekli. Dok študiram stižu, posidale. Pitam se u sebe od čega ćemo se danaske divanit. Nema šta već nismo, vala i od zeleni svinja smo. Ko će drugi neg baka Janja, počinje: »Čeljadi, vala ste čuli da mi umrla kuma Eva. Take smo bile dobre, ni sestre rođene se nisu tako držale. Ispomagale se digot je šta tribalo. Ta vala j' još falilo da se za istog udamo, dragi Bože oprost. Kako kažu, oprostila se. Napatila se u životu, a vala i na kraju dok ju dragi Bog ni uzo. Šta sam tila kazat, bila sam na sarane. Ni to ko prija da se leži kod kuće prija neg što će se saranit, ležu u kapele, al bome njezini se nisu proslavili. Nit je ko jauknio, a kamol da j' jauknio kako triba. Svi stariji u nikaki crni očala, a sunca nigdi. Di su prija bile cme očale, mislim se. Pušćala se možda koja suza, al ju ja i nisam vidila. Asve j' služila, sve žalila, svima pomagala. Da j' kogod sam jauknio. Joj takom mrtavcu, joj mojoj kumici«. Svi ćutu, kad ko će drugi neg strina Evča: »Baka Janjo, ope' svašta divanite. Šta 'joj mrtavcu'? Pa šta mrtavac zna ka' j' umro. Od kakog jaukanja divanite. To više ni u mode. Pa ni vala da se ne mož oprostit od mrtavca ako se ne jauče. Danaske je novo vrime, triba gledat u naprid«. Ni posljednje slovo ni izašlo iz njezini usti a baka Maica će: »Sto ti mrča, bođane ti tvojga, Evča s kojeg si drveta spala ja ne znam. Ko j' tebe to pravio i rodio? Kako divaniš sigurno su ti pravili, a i rodila si se na vazdanicu. Ko da si ludi gljiva jila, vrane mozak popile. Ta onaj što j' pijan ko dugov ne b' tako divanio. Ko ti otranio, di si se otraniła kad tako štagod možeš divanit? Pa kako mrtavac triba da se osića kad ga saranjivu neg lipo? Triba lipo da ga njegovi izjaukuju. Da se oprost. Oš kazat da Janjina kuma to ni zaslužila? E, sade ako se to niko ni sitio, jel se nikom ni plakalo, ondak dobro. Kako to može bit dobro? Tako j' bilo oduvik. Jaukalo se za pokojnim prija neg što j' saranit, zaslužio jel ni al se jaukalo. Joj, joj današnjim mrtavcima«. Spušćala nos strina Evča. Vidi da j' istrkala. Baka Manda nastavlja: »A prašćanje, jel bilo prašćanja, Janjo? Neka sam kazat da ni tog ni bilo«. Baka Janja ko da j' ona skrivila štagod spuščala nos. »Kako nam nema kantora Marka ni prašćanja nema. Pusto ti njega. Tako j' lipo zno sve kazat u prašćanju da j' plakalo cilo groblje, i ko j' mog i tio i ko ni mog i ni tio. I živi i mrtvi vala. De mi kaži, Evča, kako se može osićat mrtavac kad ni prašćanja nema. Kako b' se ti osićala da si mrtavac? Stvamo, joj mrtavcu danaske«, baka Manda će. E, onda j' baka Tonka došla na red: »Čeljadi, istina, joj mrtavcu. Al da znate, za mrtavca se triba i sprimit, imat i dobru gibanicu. Kako kažu po novom kupit grobno misto, plaćat ga unatrag al i unaprid, i šta sve još ni. Joj mrtavcu, i kad umre nema mira. Ko se ni pobrinio ni u grobu nema mira. Ovo što divanim sam onako izdaleka sam čula od moji u kuće. Vala ne grišim. Joj, joj mrtavcu, ni mu lako. Ni tvojoj kumici cigurno«. Joj, ja najmlađi, šta ja mogu kazat od mrtavca? No, nač'o sam u kuće kako majka i dada divanu da danaske ni da j' sam joj mrtavcu već je i joj živima. Ko zna, možda, vala j' tako.

U NEKOLIKO SLIKA

Posveta križeva u Monoštoru

Šmorna

Šmorna, poznata i kao carski drobljenac, omiljeno je jelo koje potječe iz tradicionalne kuhinje naših predaka. Recept nam je dala **Anica Čeke**, rođ. **Kampel**, iz Bača. Ovo jednostavno, ali izuzetno ukusno jelo može se pripremiti i u slanoj i u slatkoj varijanti, prilagođavajući se različitim ukusima i prilikama. Bilo da ga poslužujete kao glavno jelo uz salatu ili kao desert uz omiljeni kompot, šmorna će vas svojim bogatim ukusom i jednostavnom pripremom sigurno oduševiti. U nastavku vam donosimo recept kako da sami kod kuće pripremite ovu ukusnu slasticu.

Sastojci:

500 g brašna
0,5 žličice soli
3 jajeta
mlijeko (koliko zahvati)
3 žlice svinjske masti

Priprema:

Izmiješati jaja, brašno i sol i u to dati mlijeko (toliko mlijeka da smjesa bude gušća nego palačinke). Sve dobro sjediniti da nema grudvica te u tiganj staviti mast koju treba dobro ugrijati, ali ne previše kako ne bi zagorjela. Kad se mast dobro zagrije, sipa se smjesa i onda se na kratko stavi poklopac da ona uhvati donju koru te s drvenom kuhačom polako se prevrne i onda se to kida da bi bilo u komadima. Treba se miješati često i s tim miješanjem komadi postaju sve manji i manji. Kada sa svih strana bude rumeno, tad je jelo gotovo. Onda se stavi u činiju. Ako pravimo kao slano jelo, dodajemo mu salatu kao prilog, a ako nam je jelo slatko, onda se služi uz kompot od breskve, višnje ili bilo koji drugi kompot koji volite. Može se dodati malo prah šećera ako pravimo slatko.

KuHaR tradicijskih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 1300 dinara
☐ 1 godina = 2600 dinara

* INOZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 75 eura
☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____
Ulica i broj: _____
Mjesto i zemlja: _____
Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

- * Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje
* Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: OTPVRS22
VOJVOĐANSKA BANKA
AD MS FIL. SUBOTICA
IBAN: RS35325960160000218862
NIU Hrvatska riječ,
Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
NIU »Hrvatska riječ«,
Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica
Uplatu izvršiti na broj žiro računa
325950060001449230

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
Hvala na razumijevanju.

RADIO MARIJA

Kršćanski glas u vašoj kući!

FREKVENCJE:

NOVI SAD 90,0 MHz
SUBOTICA 90,7 MHz
SOMBOR 95,7 MHz
NIŠ 102,7 MHz

www.radiomarija.rs

@Radio.Marija.Srbije

@radiomarijasrbije

KONTAKT:

Ured: 024/600-099
Program: 024/600-011
SMS: 063/598-441

Slušajte nas i na aplikacijama:

Radio Marija Srbije
Radio Maria play

ILI-ILI

Priključenje **BESPLATNO**

- + Birate između:
- 6 meseci po 1 dinar ili
- 12 meseci sa 50% popusta

*Astra
Telekom*

011 44 22 009

HKPD Matija Gubec i HGU Festival bunjevački pisama na Peristilu

